

Handläggare
Anna Boman
Avdelningen styrning och kvalitet

Diarienummer
2017UTN/0021

Utbildningsnämnden

Information: Rapport delprojekt 1 särskilt stöd och forskningsprogrammet inkluderande lärmiljöer

Förslag till beslut

Informationen noteras.

Beslutsnivå

Utbildningsnämnden

Bakgrund

I Värmdö kommun finns kommungemensamma resursgrupper med specialistkompetens för elever med särskilda behov på Farstavikens skola och på Kullsvedsskolan.

År 2015 genomförde Oxford Research på uppdrag av Värmdö kommun en förstudie rörande hantering av kommungemensamma resursgrupper.

Följande rekommendationer lämnades till kommunen i förstudien:

- Formulera en gemensam strategi för resursgrupperna baserad på kommunens definierade och aktuella behov.
- Möjliggör ett tydligare huvudmannaskap för de kommungemensamma resursgrupperna.
- Utveckla ett gemensamt uppföljningssystem för resursgrupperna.
- Se över möjligheter till långsiktig och förutsebar finansieringsmodell för resursgrupper.

Ärendebeskrivning

Denna rapport är en slutrapport i ett delprojekt som ingår i ett större utvecklingsarbete med syfte att formulera en gemensam strategi för att möta särskilda stödbehov. Målet är att skapa bästa möjliga förutsättningar för samtliga elever att uppnå kunskapskraven, likvärdighet samt effektiv resursanvändning. Det första delprojektet ska leda till att styrgruppen/sektorchefen tar ställning till om det ska finnas kommungemensamma grupper i Värmdö kommun.

Viktiga utgångspunkter är:

- Eleverna och huvuduppdraget i fokus
- Likvärdighet
- Inkluderingsperspektivet
- Lagstiftning
- Effektiv resursanvändning

Diarienummer
2017UTN/0021

- Långsiktighet

Nuvarande system med kommungemensamma resursgrupper kan inte bibehållas, och följande alternativ kan därför identifieras:

1. Kommungemensamma resursgrupper på några skolor med förändringar i ansökan och uppföljning
2. Resursskola i kommunal regi med flera klasser som motsvarar grupper
3. Varken kommungemensamma grupper eller resursskola

I rapporten presenteras en analys och jämförelse av dessa alternativ utifrån utgångspunkterna ovan.

Styrgruppen har fattat beslut om att behålla kommungemensamma resursgrupper men planera nytt ställningstagande 2020. Bedömningen görs att Värmdö kommuns grundskolor inte har beredskap för att själva skapa ett system för de elever i kommunen som har omfattande behov av särskilt stöd kombinerat med behov av ett mindre sammanhang.

Beslutet innebär att fokus läggs på forskningsprogrammet inkluderande lärmiljöer och att skapa likvärdiga förutsättningar för alla skolor i ett första skede. I ett andra skede, beräknat till programmets avslut 2020, tas ett nytt ställningstagande till kommungemensamma gruppers existens. Detta när det finns en tydlighet i vilka förutsättningar som behövs som möjliggör en tidsatt planering av implementering av åtgärder för att åstadkomma detta, och med utvecklat underlag med anledning av utökad uppföljning.

Samtliga kommunala grundskolor deltar i IFOUS forskningsprogram *Inkluderande lärmiljöer*. 6 andra kommuner deltar (sammanlagt 40 skolor) och i arbetet deltar förvaltningsledare, rektorer och ledare. Den övergripande målsättningen med FoU-programmet är att på lärar-, skolledar- och förvaltningsnivå utveckla såväl kunskap och förhållningssätt som arbetsmetoder och system för att åstadkomma goda förutsättningar för lärande – på klassrumsnivå och organisatorisk nivå.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av en projektgrupp och en styrgrupp, med representanter från avdelning styrning och kvalitet samt avdelning förskola/skola.

Skolchef i avdelning förskola/skola ingår i styrgruppen för forskningsprogrammet inkluderande lärmiljöer, och skolstrateg i avdelning styrning och kvalitet är kommunens processledare i arbetet.

Handlingar i ärendet

Nr	Handling	Biläggs/Biläggs ej
1	Slutrapport delprojekt 1: kommungemensamma resursgrupper	X

Diarienummer
2017UTN/0021

Sändlista för beslutsexpediering

Projektgrupp särskilt stöd
Styrgrupp särskilt stöd
Samtliga grundskolerektorer

Rapport
2018-01-23

Handläggare

Anna Boman, Margareta Stille-Friman, Jane Jonsson-Syrén,
Gunilla Wollin, Åsa Gustafsson, Christina Söderkvist
Avdelning styrning och kvalitet och förskola/skola
Kultur- och utbildningssektorn

Diarienummer

2017UTN/0021

Slutredovisning delprojekt 1 särskilt stöd:

kommungemensamma resursgrupper

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	5
2	Inledning.....	8
2.1	Bakgrund.....	8
2.2	Syfte.....	9
2.3	Metod och material.....	9
3	Utgångspunkter vid ställningstagande rörande kommungemensamma grupper existens.....	10
3.1	Eleverna och huvuduppgiften i fokus.....	10
3.2	Likvärdighet.....	10
3.3	Inkluderingsperspektivet.....	10
3.4	Lagstiftning.....	11
3.5	Effektiv resursanvändning.....	11
3.6	Långsiktighet.....	11
4	Inkluderingsperspektivet.....	12
4.1	Elevens upplevelse som utgångspunkt.....	12
4.2	Anpassningar i verksamhet och lärmiljö.....	13
4.3	Organisering och användning av särskilda undervisningsgrupper i grundskolan 14	
5	Lagstiftning som reglerar hanteringen av kommungemensamma resursgrupper....	17
5.1	Placering i skola.....	17
5.2	Särskilt stöd och särskild undervisningsgrupp.....	18
5.2.1	Särskilda skäl för placering i särskild undervisningsgrupp.....	19
5.2.2	Uppföljning, utvärdering och regelbunden omprövning av placering.....	19
5.3	Kommungemensamma resursgrupper är antingen särskilda undervisningsgrupper eller klasser i resursskola.....	20
5.3.1	Kommungemensamma resursgrupper som särskilda undervisningsgrupper 20	
5.3.2	Kommungemensamma resursgrupper som klasser i resursskola.....	20
6	Kommungemensamma grupper i Värmdö kommun idag.....	22
6.1	Målgrupper.....	22
6.2	Urval, antagningsprocess och antal platser.....	23
6.2.1	Beslut om särskild undervisningsgrupp.....	25
6.2.2	Går elever med störst behov i grupperna?.....	25
6.3	Ekonomi.....	25
6.4	Laglig status.....	26
7	Externa placeringar idag.....	28
7.1	Specialskolor.....	28
7.2	Skolor med behandling.....	28
7.3	Resursskolor.....	28
7.4	Urval och ansökningsprocess.....	28
7.5	Kostnad.....	29
8	Exempel och erfarenheter från andra.....	30

8.1	Slutsatser av studiebesök och kontakter med andra kommuner	30
9	Utveckling och lärande i dagens grupper	31
9.1	Strategier och tillvägagångssätt för att möta stödbehoven i grupperna.....	31
9.1.1	Beslut, planering och utvärdering av särskilda stödinsatser	31
9.1.2	Personalens kompetens	31
9.1.3	Arbetsätt, pedagogisk idé, anpassningar i lärmiljön.....	32
9.1.4	Kunskapsuppföljning	34
9.2	Inkluderingsperspektivet	34
9.2.1	Lokalmässiga och andra möjligheter/förutsättningar för inkludering.....	35
9.3	Elevernas kunskapsutveckling över tid	35
9.4	Elevernas sociala utveckling	36
9.5	Når eleverna målen i högre utsträckning utifrån att de går i grupperna?	36
9.6	Så tycker elever och vårdnadshavare	37
9.7	Hur går det för eleverna sen?.....	37
9.7.1	Plan för vidare skolgång.....	37
9.7.2	Hur går det på gymnasiet?.....	37
10	Utveckling och lärande hos externt placerade	39
10.1	Behovsproblematik och tidigare skolgång	39
10.2	Elevernas kunskapsutveckling.....	39
10.3	Vilken behovsproblematik är svårast att hantera?	40
10.4	Når eleverna målen i högre utsträckning med sin nya placering?.....	41
10.5	Hur går det på gymnasiet?.....	41
11	Analys av möjliga alternativ utifrån utgångspunkter för ställningstagande	42
11.1	Möjliga alternativ	42
11.1.1	Alternativ 1: kommungemensamma resursgrupper	42
11.1.2	Alternativ 2: Resursskola	43
11.1.3	Alternativ 3: Inga kommungemensamma resursgrupper eller resursskola.....	43
11.2	Aktivt huvudmannaskap	44
11.3	Analys och jämförelse av alternativen utifrån utgångspunkter och frågeställningar.....	44
11.3.1	Eleverna och huvuduppdraget: bästa möjliga förutsättningar för samtliga elever att uppnå kunskapskraven	44
11.3.2	Likvärdighet och kompensatoriskt uppdrag.....	45
11.3.3	Inkluderingsperspektivet: tydligare bild av kommunens definierade och aktuella behov nödvändig	45
11.3.4	Lagstiftning	47
11.3.5	Effektiv resursanvändning.....	47
11.3.6	Långsiktighet.....	47
12	Projektgruppens rekommendation	49
12.1	Alternativ 1.1: Behåll kommungemensamma resursgrupper men planera nytt ställningstagande 2020	49
12.2	Alternativ 2.1: Besluta om nedläggning av kommungemensamma	

resursgrupper med en tydlig tidsplan	50
13 Konsekvensbeskrivning och rekommenderade åtgärder utifrån projektgruppens rekommendation.....	52
13.1 Risker och konsekvenser av alternativ 2.1	52
13.1.1 Elever	52
13.1.2 Ekonomiska konsekvenser	53
13.1.3 Organisatoriska förutsättningar	53
13.2 Risker och konsekvenser av alternativ 1.1	55
13.2.1 Konsekvenser för elever.....	55
13.3 Ekonomiska konsekvenser	59
13.4 Organisatoriska förutsättningar	60
13.5 Sammanfattning av behov av åtgärder	62
Bilaga 1	64
Uppföljning av elever som går i kommungemensamma grupper idag:	64
Elevers och vårdnadshavares nöjdhet.....	64
Vilken behovsproblematik är svårast att hantera?	64
Konsekvensbeskrivning om kommungemensamma grupper inte finns.....	64
Bilaga 2: Exempel och erfarenheter från andra kommuner	65
Erfarenheter från kommuner som ingått i tidigare Ifous program ”inkluderande lärmiljöer”	65
Tyresö kommun	65
Finspång	66
Nossebroskolan i Essunga.....	67
Huddinge kommun	67
Resursskolor i Linköpings kommun	67
Bilaga 3: Elevers och vårdnadshavares nöjdhet.....	69
Stöd.....	69
Deltagande i ordinarie klass	70
Trygghet och trivsel.....	71

1 Sammanfattning

Denna rapport är en slutrapport i ett delprojekt som ingår i ett större utvecklingsarbete med syftet att formulera en gemensam strategi för att möta särskilda stödbehov, och målet att skapa bästa möjliga förutsättningar för samtliga elever att uppnå kunskapskraven, likvärdighet och effektiv resursanvändning. Det första delprojektet ska leda till att styrgruppen/sektorchefen tar ställning till om det ska finnas kommungemensamma grupper i Värmdö kommun.

Viktiga utgångspunkter är:

- Eleverna och huvuduppdraget i fokus
- Lagstiftning
- Likvärdighet
- Inkluderingsperspektivet
- Effektiv resursanvändning
- Långsiktighet

Definitionen av inkludering utgår ifrån elevens känsla av social och pedagogisk delaktighet. Den pedagogiska delaktigheten innebär såväl delaktighet i en lärandegemenskap som rätten att utvecklas så långt som möjligt utifrån ens egna förutsättningar.

Av Värmdö kommuns tio grundskolor är det två av skolorna som i dagsläget har kommungemensamma resursgrupper (även kallade resursgrupper) med egna antagningssystem utanför det ordinarie skolvalet.

I ansökningsprocessen till de kommungemensamma grupperna tas underlag in för bedömning av hur en placering i gruppen kan möta upp elevens behov. Det går dock inte att fastställa om elever med störst behov går i grupperna.

När elever ska placeras i någon av de fyra grupperna sker bytet utan vårdnadshavares aktiva ansökan vilket står i strid med lagstiftningen gällande placering i skola och särskild undervisningsgrupp. Det genomförs heller ingen uppföljning eller omprövning av lämnande skola och plan saknas föråtergång till ordinarie undervisning på avlämnande skola.

Flera studiebesök har genomförts. I flera kommuner har ett förändringsarbete genomförts med utgångspunkt att ge alla elever möjlighet att utvecklas så långt som möjligt och att särskilt stöd i första hand ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör. I kommuners analyser av sitt förändringsarbete framkommer att elever upplever ökad delaktighet, trivsel och trygghet när man har infört ett mer inkluderande arbetssätt. Den samlade bilden är att när kommunerna börjar jobba aktivt med inkluderande lärmiljöer så lägger de ner sina kommungemensamma grupper.

Det är inte möjligt att presentera en tydlig statistik som visar att eleverna når målen i högre utsträckning utifrån att de går i dessa grupper. I synnerhet med anledning av att inget facit finns för det oprövade alternativet (gå kvar i klass med andra stödinsatser) vilket gör en jämförelse svår. Bedömningen är ändå att eleverna når målen i högre utsträckning i dessa grupper än de skulle ha gjort om de hade varit kvar i de klasser och skolor de fanns tidigare. Eleverna klarar sig relativt väl efter fullföljd grundskolegång. Forskning visar dock att omvänt kan gälla när förändringar har skett med mer inkluderande lärmiljöer och färre grupper.

Rapporten behandlar även externa placeringar. Uppföljningen visar att externa placeringar i regel inte leder till goda resultat. De flesta eleverna når inte upp till kunskapskraven i teoretiska ämnen. Många elever har fortsatt hög frånvaro. De flesta elever börjar gymnasiet men få fullföljer. En tydlig uppföljning saknas, varför det är svårt att dra närmare slutsatser.

Nuvarande system med kommungemensamma resursgrupper kan inte bibehållas, och följande alternativ kan därför identifieras:

1. Kommungemensamma resursgrupper på några skolor med förändringar i ansökan och uppföljning
2. Resursskola i kommunal regi med flera klasser som motsvarar grupper
3. Varken kommungemensamma grupper eller resursskola

I rapporten presenteras en analys och jämförelse av dessa alternativ utifrån utgångspunkterna ovan. Projektgruppen är, utifrån det underlag som finns och den analys som genomförts, ense om att ett välfungerande alternativ 3 är det alternativ som långsiktigt är det mest önskvärda. För att detta alternativ ska fungera väl behöver många förutsättningar som idag inte finns skapas.

Projektgruppen rekommenderar styrgruppen att besluta om ett av två alternativ:

- Behåll kommungemensamma resursgrupper med förändringar men planera nytt ställningstagande 2020
- Nedläggning av kommungemensamma resursgrupper med en tydlig tidsplan

Styrgruppen har fattat beslut om att behålla kommungemensamma resursgrupper men planera nytt ställningstagande 2020. Valet av detta alternativ bygger på saknaden av en tydlig bild av kommunens aktuella och definierade behov, och framför allt på vetskapen om att de förutsättningar som behövs för skolorna att kunna tillgodose samtliga elevers stödbehov saknas. Det är fortfarande oklart vilka förutsättningarna är. Bedömningen görs att Värmdö kommuns grundskolor inte har beredskap för att själva skapa ett system för de elever i kommunen som har omfattande behov av särskilt stöd kombinerat med behov av ett mindre sammanhang.

Beslutet innebär att fokus läggs på forskningsprogrammet inkluderande lärmiljöer och att skapa likvärdiga förutsättningar för alla skolor i ett första skede. I ett andra skede, beräknat till programmets avslut 2020, tas ett nytt ställningstagande till kommungemensamma grupperns existens. Detta när det finns en tydlighet i vilka förutsättningar som behövs som möjliggör en tidsatt planering av implementering av

åtgärder för att åstadkomma detta, och med utvecklat underlag med anledning av utökad uppföljning.

Detta möjliggör ett fortsatt fokus på minskning av och förbättrad uppföljning av externa placeringar i det första skedet och att bygga upp en beredskap på skolorna.

En konsekvensbeskrivning och rekommenderade åtgärder presenteras i rapporten.

Projektgruppen lyfter även fram ett behov av ett mer aktivt huvudmannaskap än idag för att nå syftet med utvecklingsarbetet. Ett aktivt huvudmannaskap är framför allt nödvändigt i uppföljning och analys för att definiera behov och skapa bästa möjliga förutsättningar för elever och skolor.

2 Inledning

I detta kapitel presenteras bakgrund, syfte, metod och material samt rapportens disposition.

2.1 Bakgrund

I Värmdö kommun finns kommungemensamma resursgrupper med specialistkompetens för elever med särskilda behov på Farstavikens skola och på Kullsvedsskolan.

År 2015 genomförde Oxford Research på uppdrag av Värmdö kommun en förstudie rörande hantering av kommungemensamma resursgrupper. I förstudien ingick följande delar:

- Inriktning (vilka grupper)
- Ansökningsblankett
- Bedömningskriterier för intagning och intagningsrutiner
- Ansvar för placering av elever
- Uppföljning av elever
- Finansiering

Följande rekommendationer lämnades till kommunen i förstudien:

- Formulera en gemensam strategi för resursgrupperna baserad på kommunens definierade och aktuella behov.
- Möjliggör ett tydligare huvudmannaskap för de kommungemensamma resursgrupperna.
- Utveckla ett gemensamt uppföljningssystem för resursgrupperna.
- Se över möjligheter till långsiktig och förutsebar finansieringsmodell för resursgrupper.

Ett antal av kommunens elever har efter ett särskilt ansökningsförfarande (skolan där eleven går ansöker) fått en placering på resursskola eller motsvarande utanför kommunens gränser – en s k *extern placering*. Särskilda avtal upprättas då för varje elev mellan kommunen och mottagande skola. Det finns ett behov av att utveckla kriterier för bedömning inför placering och uppföljning av resultat för dessa elever.

Förutom de utvecklingspunkter som konstateras ovan finns ett behov av att säkerställa att en extern placering endast sker när det är uppenbart att elevens stödbehov inte kan tillgodoses i kommunens skolor, och att en extern placering därför gynnar eleven. Likaså finns ett behov av att säkerställa att eventuella kommungemensamma grupper existens baseras på ett konstaterat behov.

Utvecklingspunkterna ovan föranleder många frågeställningar. För att kunna besvara dem och förverkliga den utveckling som det finns behov av krävs ett antal steg. En styrgrupp och en projektgrupp har därför tillsatts och styrgruppen har definierat följande övergripande syfte och mål med utvecklingsarbetet:

Syftet med utvecklingsarbetet är att formulera en gemensam strategi för att möta särskilda stödbehov (inom ramen för resursgrupper eller annat alternativ) baserad på kommunens definierade och aktuella behov, och att utveckla ändamålsenliga och rättssäkra rutiner och arbetssätt.

Målet med utvecklingsarbetet är att skapa bästa möjliga förutsättningar för samtliga elever att uppnå kunskapskraven, likvärdighet och effektiv resursanvändning.

Styrgruppen har delat in arbetet i ett antal delprojekt. Det första delprojektet ska leda till att styrgruppen/sektorchefen tar ställning till om det ska finnas kommungemensamma grupper i Värmdö kommun. Övriga delprojekts syfte och innehåll är beroende av utgången av detta första delprojekt.

I denna rapport redovisas resultatet av delprojekt 1.

2.2 Syfte

Syftet med delprojekt 1 definieras i beställningen från arbetets styrgrupp.

Det första delprojektet ska leda till att styrgruppen/sektorchefen tar ställning till om det ska finnas kommungemensamma grupper i Värmdö kommun. Projektet omfattar framtagande av bedömningsunderlag i rapportform för ställningstagande rörande kommungemensamma grupperns existens.

Utifrån styrgruppens beställning har en projektplan tagits fram av projektgruppen och godkänts av styrgruppen.

I rapporten behandlas ett antal frågeställningar som definieras i beställning och projektplan.

2.3 Metod och material

Flera frågeställningar har identifierats innan arbetet påbörjades (bilaga 1). Frågorna har besvarats genom

- studier av lagstiftning och praxis
- genomgång av aktuell forskning
- genomgång av uppdragsbeskrivningar, resultatdokument, utredningsmallar, ansöknings- och uppföljningsmaterial för kommungemensamma resursgrupper och externa placeringar
- intervjuer med personal och ledning i kommungemensamma resursgrupper
- studiebesök och svar på frågor från andra kommuner

Frågeställningarna behandlas i rapporten, men det har inte varit möjligt att ta fram entydiga, säkra svar på samtliga frågeställningar. Detta kommenteras i rapporten. Analysen bygger på svaren ur materialet ovan. I analysen har samtliga kompetenser i projektgruppen medverkat gemensamt vilket har mynnat ut i möjliga alternativ, fördelar och nackdelar med dessa samt en rekommendation.

3 Utgångspunkter vid ställningstagande rörande kommungemensamma grupperns existens

I det här kapitlet behandlas viktiga utgångspunkter för analys, ställningstagande och rekommendationer.

Delprojektet fokuserar på hur man, utifrån ett organisatoriskt perspektiv, kan skapa de bästa förutsättningarna för elever i behov av särskilt stöd. Tillsammans med kommande delprojekt ska det senare vara möjligt att forma en strategi för att kunna möta elevers särskilda stödbehov med ändamålsenliga och rättssäkra rutiner och arbetssätt.

3.1 Eleverna och huvuduppdraget i fokus

Elevers lärande är skolans huvuduppdrag (*Grundskolan ska ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa*¹). Strategiska och organisatoriska beslut måste alltid utgå från huvuduppdraget och därför är skapande av bästa möjliga förutsättningar för samtliga elever att som lägst uppnå kunskapskraven den styrande utgångspunkten. Grundskolan ska även förbereda eleverna för det som kommer efter grundskolan (*... förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning ... främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet*²)

Att skapa bästa möjliga förutsättningar för elever i behov av särskilt stöd utifrån ett organisatoriskt perspektiv kräver en god kunskap om verksamheternas förutsättningar och behov för att lyckas med huvuduppdraget.

3.2 Likvärdighet

Alla elever har rätt till en likvärdig utbildning. Det finns många olika aspekter av likvärdighet men det handlar om att oavsett var en elev bor, elevens sociala och ekonomiska hemförhållanden, eller andra faktorer så ska utbildningen ha en hög kvalitet. Utbildningen ska också kompensera för elevers olika bakgrund och andra olikartade förutsättningar. Likvärdighetsarbetet pågår på alla nivåer och är starkt kopplad till det systematiska kvalitetsarbetet som ska säkra att alla skolor är bra skolor.

En viktig utgångspunkt är att strategiska beslut bidrar till likvärdighet.

3.3 Inkluderingsperspektivet

Utgångspunkten för allt utvecklingsarbete kopplat till elever i behov av särskilt stöd i Värmdö kommun är inkluderingsperspektivet. Samtliga kommunala grundskolor deltar i IFOUS forskningsprogram *Inkluderande lärmiljöer*.

Inkluderingsbegreppet redogörs för i kapitel 4.

¹ prop. 2009/165, s. 366

² prop. 2009/165, s. 366

3.4 Lagstiftning

En utgångspunkt är att den lagstiftning som finns på området följs. En redogörelse över gällande lagstiftning ges i kapitel 5.

3.5 Effektiv resursanvändning

Strategiska val kopplade till organisation handlar om prioritering och användande av resurser. D v s en viktig utgångspunkt är hur kommunen kan nyttja och använda befintliga resurser på bästa sätt för att fullgöra huvuduppdraget och nå nationella och lokala mål. En viktig resurs är tillgång till kompetent och yrkeskunnig personal, en annan är exempelvis tillgång till lokaler som möjliggör bra lärmiljöer.

3.6 Långsiktighet

Att ett beslut om organisation är ett strategiskt val innebär att det handlar om en *långsiktig planering*. Det bör därför inte baseras på sådant som är specifikt för nutiden. För att ett strategiskt beslut ska få effekt krävs en tydlig riktning, en välplanerad implementering, utvärdering och uppföljning. Samtidigt krävs en flexibilitet i modellen som gör att den är anpassningsbar efter förändrade förutsättningar.

4 Inkluderingsperspektivet

I det här kapitlet behandlas inkluderingsbegreppet och dess betydelse som utgångspunkt i arbetet med elever i behov av särskilt stöd

Som motsats till begreppet ”exkludering” innebär begreppet ”inkludering” att någon eller något *ingår*, i detta fall är det eleven som ingår i ett sammanhang.

Begreppet *inkludering* används inte i svenska styrdokument, men förekommer i bl.a. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning³, en internationell konvention som Sverige har anslutit sig till. Till skillnad från begreppet *integrering* som kom att representera ett synsätt där elever i svårigheter skulle anpassas till en skola som inte var utformad med dem i åtanke har begreppet *inkludering* förskjutit fokus mot hur skolan kan utformas för att passa alla elever.

Det saknas en vedertagen ordagrann definition av vad *inkludering* innebär för skolor och elever, men begreppet har funnits med i skolpolitik och forskning sedan 1980-talet. I UNESCOs *Salamanca Statement and Framework for action on special needs education* som antogs av *World conference on special needs education: access and quality* den 7-10 juni 1994, uttrycks att *inkludering* och *deltagande* är basala mänskliga rättigheter. Vidare beskrivs skolor som undervisar elever från alla delar av ett samhälle, med olika bakgrund och förutsättningar, som “*inclusive schools*”.⁴

4.1 Elevens upplevelse som utgångspunkt

De som vill arbeta för en mer inkluderande skola behöver vara klara över vad de menar med *inkludering*. Sedan behöver de skaffa sig en bild av hur inkluderande verksamheten är innan de kan vidta åtgärder för att göra skolan mer inkluderande.⁵

En utgångspunkt för *inkludering* i skolan är att det finns ett ansvar för alla elever oavsett deras individuella egenskaper. Segregerande lösningar för olika kategorier av elever ska därför undvikas.⁶ Men vad anses vara inkluderande respektive segregering lösningar?

Det finns i huvudsak tre olika definitioner av *inkludering*:

- En *gemenskapsorienterad* definition utgår ifrån elevens känsla av social och pedagogisk delaktighet. Den pedagogiska delaktigheten innebär såväl delaktighet i en lärandegemenskap som rätten att utvecklas så långt som möjligt utifrån ens egna förutsättningar.
- En *individorienterad* definition utgår från den enskilda elevens resultat och relationer,

³ ID-nummer SÖ 2008:26

⁴ http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF

⁵ *Inkluderande undervisning – vad kan man lära sig av forskningen? Nilholm, Claes och Göransson Kerstin (2014)*

⁶ *Inkluderande undervisning – vad kan man lära sig av forskningen? Nilholm, Claes och Göransson Kerstin (2014)*

- En *placeringsorienterad* definition utgår från i vilket sammanhang eleven formellt ingår.⁷

Den definition av inkludering som har anammats av forskare, och som också är utgångspunkten i Värmdö kommuns arbete, är den *gemenskapsorienterade definitionen*. Eleven ska inte bara formellt ingå i ett sammanhang utan även *känna sig socialt och pedagogiskt delaktig* i sammanhanget. Med eleverna och huvuduppdraget i fokus innebär det även att eleven i det sammanhanget får möjlighet att utvecklas såväl socialt som kunskapsmässigt efter sina förutsättningar.

Forskningsresultat inom specialpedagogik kopplat till inkludering visar att det inte finns någon vetenskaplig grund för att elever med identifierade skolsvårigheter per automatik skulle få en sämre social situation i grupper eller klasser där en majoritet *inte* har liknande identifierade skolsvårigheter. Samtidigt finns ingen vetenskaplig grund för att dessa elever per automatik skulle få en god social situation i reguljära grupper eller klasser.⁸

4.2 Anpassningar i verksamhet och lärmiljö

Fokus i *inkluderande lärmiljöer* är en skola som ”möter varje individ utifrån dess behov och anpassar sig efter eleven – inte tvärtom”.⁹

Elevers olikheter ska vara en tillgång i undervisningen och för lärandet. Alla elever ska ha en given möjlighet att nå sin fulla potential. Det kräver olika lärmiljöer för olika behov hos olika elever. Lärandet behöver vara tillgängligt för alla.¹⁰

Inkludering handlar om att anpassa lärmiljöer utifrån en allmänpedagogisk forskningsbas. Några förutsättningar för att skapa inkluderande lärmiljöer är tillgången till kompetent personal, flexibla miljöer/lokaler, kollegialt lärande och framför allt en synvända och öppenhet för nya tankar kring verksamhetens anpassningar samt hur olika elever kan undervisas och lära. Genom deltagande i forskningsprogram skapas beprövad erfarenhet. Genom deltagande i forskningsprogrammet inkluderande lärmiljöer skapas beprövad erfarenhet.

Utveckling av en inkluderande skola kräver ett förändrat tankesätt, kulturförändringar och en ny syn på lärande i skolans verksamhet. Det gemensamma lärandet måste utgå

⁷ Inkluderande undervisning – vad kan man lära sig av forskningen? *Nilholm, Claes och Göransson Kerstin (2014)*

⁸ Tre forskningsöversikter inom området specialpedagogik/inkludering
Vetenskapsrådets rapporter (2015)

⁹ Sveriges kommuner och landsting: *Olika är normen. att skapa inkluderande lärmiljöer i skolan*
<https://skl.se/skolakulturfritid/skolaforskola/sklssatsningarutvecklaskolan/inkluderandelarmiljoer.12016.html>

¹⁰ Sveriges kommuner och landsting: *Olika är normen. att skapa inkluderande lärmiljöer i skolan*
<https://skl.se/skolakulturfritid/skolaforskola/sklssatsningarutvecklaskolan/inkluderandelarmiljoer.12016.html>

från ett "vi" som bejakar mångfald och skillnader. En strategisk fördelning av resurser krävs men också utveckling av inkluderingsfrämjande styrningsmodeller.¹¹

Tillgänglighet är ett begrepp som beskriver hur väl en organisation, verksamhet, lokal eller plats fungerar för barn och elever oavsett funktionsförmåga - d.v.s. de förutsättningar som krävs för att alla barn och elever ska kunna vara delaktiga i en inkluderande skolverksamhet. För att utveckla sin verksamhets tillgänglighet behöver man anpassa den pedagogiska, fysiska och sociala miljön i relation till barns och elevers lärande. Arbetet ingår i verksamhetens kvalitetsarbete, i det pedagogiska utvecklingsarbetet och som ett stöd för likabehandlingsarbetet. Lär miljön ska vara utformad så att alla barn, elever och studerande kan inhämta och utveckla kunskaper och värden.¹²

Professor David Mitchell framhåller att de flesta eleverna klarar undervisning i sin ordinarie undervisningsgrupp om den anpassas. För vissa elever med grav utvecklingsstörning och/eller svår motorisk utvecklingsstörning kan det dock vara svårt att inkluderas i ordinarie undervisningsgrupp. Mitchell beskriver olika positiva effekter av en inkluderande undervisning såsom:

- eleverna lär av varandra
- undervisningsgrupper lär av varandra
- föräldrars förväntningar på elevers resultat
- goda lärandestrategier
- minnestekniker
- ämnesövergripande arbeten
- positiv förstärkning av goda beteenden¹³

4.3 Organisering och användning av särskilda undervisningsgrupper i grundskolan

I Värmdö kommun finns särskilda undervisningsgrupper som inte är kommungemensamma lokalt på några av grundskolorna. Det är rektorn för respektive skola som fattar beslut om placering i särskild undervisningsgrupp. För de kommungemensamma grupperna ansöker rektor eller förskolechef om placering på enheten som har en kommungemensam resursgrupp. Rektorn på den enheten beslutar sedan om placering i själva gruppen, som en särskild undervisningsgrupp.

Utgångspunkten i författningarna är att en elev i behov av särskilt stöd i första hand ska få det stödet i den ordinarie undervisningsgruppen som eleven tillhör. Det motiveras av forskning som visar på negativa konsekvenser av att skilja eleven från den ordinarie undervisningsgruppen såsom stigmatiseringseffekter och negativ påverkan av elevens

¹¹ Tre forskningsöversikter inom området specialpedagogik/inkludering
Vetenskapsrådets rapporter (2015)

¹² <https://www.spsm.se/stod/tillganglighet-delaktighet-och-inkludering/tillganglighet/>

¹³ David Mitchell

David Mitchell, professor vid Canterbury Christchurch Nya Zeeland.

självbild och motivation.¹⁴

Skolan behöver vidta långtgående åtgärder för eleven i den ordinarie undervisningsgruppen för att tillgodose elevens stödbehov. För att säkerställa att placeringen i den särskilda undervisningsgruppen innebär bättre förutsättningar så att den enskilde elevens behov av särskilt stöd tillgodoses, är det viktigt att åtgärden följs upp och utvärderas.¹⁵

En risk finns att en placering i särskild undervisningsgrupp inte i första hand svarar mot en elevs behov av särskilt stöd utan för att skolan inte vet hur de ska hantera eleven i den ordinarie undervisningsgruppen. För att undvika detta är det viktigt att huvudmän och skolor systematiskt och kontinuerligt följer upp och utvärderar själva verksamheten som den särskilda undervisningsgruppen utgör.¹⁶

Skolverket framhåller att när det gäller krav på diagnos för tillträde i en särskild undervisningsgrupp är det viktigt att beakta att en medicinsk eller psykologisk diagnos inte får vara ett villkor för att få särskilt stöd och att en diagnos heller inte är tillräcklig för bedömning av vilket särskilt stöd en elev behöver. Det är inte förenligt med skollagen att hänvisa till att det inte finns plats i en särskild undervisningsgrupp och att låta elever stå i kö till grupperna.¹⁷

Placeringens omfattning och varaktighet ska utgå ifrån elevens behov av särskilt stöd. Eleven ska alltså inte vara i den särskilda undervisningsgruppen under fler lektioner eller under längre tid än vad elevens behov motiverar.¹⁸

Placering i särskild undervisningsgrupp är en åtgärd som rektor beslutar om och alltså inte en verksamhet som elev och vårdnadshavare kan söka till.¹⁹

I en kvantitativ studie av Varg och Wildningsson (2011)²⁰ dras följande slutsatser:

- särskilda undervisningsgrupper fungerar mindre väl då skolan kunskapsmål sätts i fokus. Sju av tio elever når inte gymnasiebehörighet och i ett längre perspektiv är det endast ett fåtal elever som fullgör sina gymnasiestudier

¹⁴ Särskilda undervisningsgrupper – en studie om organisering och användning av särskilda undervisningsgrupper i grundskolan. Skolverket (2014)

¹⁵ Särskilda undervisningsgrupper – en studie om organisering och användning av särskilda undervisningsgrupper i grundskolan. Skolverket (2014)

¹⁶ Särskilda undervisningsgrupper – en studie om organisering och användning av särskilda undervisningsgrupper i grundskolan. Skolverket (2014)

¹⁷ Särskilda undervisningsgrupper – en studie om organisering och användning av särskilda undervisningsgrupper i grundskolan. Skolverket (2014)

¹⁸ Särskilda undervisningsgrupper – en studie om organisering och användning av särskilda undervisningsgrupper i grundskolan. Skolverket (2014)

¹⁹ Särskilda undervisningsgrupper – en studie om organisering och användning av särskilda undervisningsgrupper i grundskolan. Skolverket (2014)

²⁰ Inkludering eller sårlosning – utvärdering av särskilda undervisningsgrupper *Andersson Varg, Pernilla och Wildningsson, Mats (2011)*

- placera i särskild undervisningsgrupp är en tydlig åtgärd och därför är det av största vikt att dokumentation och uppföljning av elevers utveckling – såväl den kunskapsmässiga som den social – följs mycket noggrant. Dokumentationen bör innehålla en kartläggning av elevers kunskapsmässiga behov och en långsiktig plan med korta delmål för hur eleven når gymnasiekompetens.
- man behöver fråga sig om grunderna för placering i särskild undervisningsgrupp är tydliga? Är utredning och dokumentation tillräcklig? Är grupperna tillfälliga eller permanenta? Hur ofta provas elevens placering?

5 Lagstiftning som reglerar hanteringen av kommungemensamma resursgrupper

I detta kapitel redogörs för den lagstiftning som reglerar hanteringen av kommungemensamma resursgrupper och särskilda undervisningsgrupper.

Begreppet ”kommungemensam resursgrupp” eller ”resursgrupp” finns inte i skollagstiftningen, men används i flera kommuner. I Värmdö kommun används begreppet för att beskriva en mindre grupp av elever med behov av särskilt stöd i form av bl a ett mindre sammanhang. Särskilda undervisningsgrupper kan finnas i tillfällig eller mer permanent form på alla skolor. Tanken med kommungemensamma resursgrupper är att deras inriktning, innehåll och personalens kompetens ska vara anpassad efter ett gemensamt identifierat behov inte bara på en skolenhet, utan i kommunens samtliga skolor. Det innebär att elever från alla skolor kan komma att placeras i en sådan resursgrupp under en längre period. För Värmdö kommuns resursgrupper har en längre period kunnat innebära återstoden av grundskoletiden.

Resursskola är ett begrepp som används för att beskriva en skola där mottagandet är begränsat till elever med omfattande behov av särskilt stöd i enlighet med 10 kap. 35§ skollagen (2010:800). Oftast är den individuella anpassningen av utbildningen hög, med undervisning i liten grupp med hög personaltäthet. Lagstiftningen tar endast sikte på fristående skolor. Högsta förvaltningsdomstolen har i dom den 28 juni 2017, mål 3086-16, slagit fast att även kommuner har möjlighet att driva s k resursskolor.

De delar i skollagen som särskilt påverkar hanteringen av kommungemensamma resursgrupper är bestämmelserna om särskilt stöd (3 kap.) och placering vid en skolenhet (10 kap.).

5.1 Placering i skola

En skolenhet definieras i skollagen 1 kap 3§ som en ”...organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad”. Värmdö kommun är huvudman för 10 grundskoleenheter.

En elev ska i första hand, enligt huvudregeln, placeras vid den kommunala skolenhet där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Kommunen kan under vissa omständigheter frångå deras önskemål. Detta kan ske om placeringen skulle medföra att en annan elev i så fall inte kan få en skolplacering nära hemmet eller om en placering vid den önskade skolenheten skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen alternativt om det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.²¹ Elever i Värmdö kommun tilldelas vid skolstart en grundplaceringsskola nära hemmet (folkbokföringsadressen) där eleven garanteras plats om vårdnadshavarna önskar.

²¹ Skollagen 10 kap 30§

Vårdnadshavarna kan enligt eget önskemål också välja en fristående grundskola till sitt barn.

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet har på samma sätt rätt att gå kvar där om inte betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår, eller annan placering är nödvändig med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero.²²

Exempel på organisatoriska eller ekonomiska svårigheter är om det inte finns möjlighet att ta emot samtliga elever som önskar gå på skolan, eller om skolan inte har möjlighet att tillgodose elevens omfattande behov av stödinsatser (specialpedagogiska eller tekniska hjälpmedel).

Utgångspunkten är dock att en elev ska få det stöd den behöver på den skolenhet där eleven går. Det är alltså bara om det uppstår *betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter* som kommunen kan placera eleven någon annanstans. Om det inte är möjligt att komma överens med vårdnadshavaren kan en flytt av elev från den skolenhet där eleven går ske mot vårdnadshavares vilja. Ett sådant beslut kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.

Vårdnadshavare kan även efter påbörjad skolgång ansöka om byte av skola och tas då emot i mån av plats.

5.2 Särskilt stöd och särskild undervisningsgrupp

Bestämmelser om elevers utveckling mot målen inklusive särskilt stöd finns i 3 kap skollagen. Där framgår bl.a. att åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av åtgärdsprogrammet ska både behovet och hur det ska tillgodoses framgå. Rektor på den skolenhet där eleven går, eller den rektor utser genom delegation, ska besluta om åtgärdsprogrammet.²³

Enligt skollagen kan särskilt stöd ges i olika former, men utgångspunkten är att det ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör. ”Särskilt stöd får ges i stället för den undervisning eleven annars skulle ha deltagit i eller som komplement till denna. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning.”²⁴

Beslut om åtgärdsprogram kan, om det finns särskilda skäl, för en elev i grundskolan innebära att särskilt stöd ska ges i en annan undervisningsgrupp (särskild undervisningsgrupp) än den som eleven normalt hör till. I sådant fall kan rektor inte överlåta beslutanderätten till annan.²⁵

²² Skollagen 10 kap:31§

²³ Skollagen 3 kap 9§

²⁴ Skollagen 3 kap10§

²⁵ Skollagen 3 kap11§

Särskild undervisningsgrupp kan betyda undervisning i en annan gruppering inom skolenheten eller undervisning i andra lokaler med annan personal. Utbildningen sker enligt grundskolans styrdokument, men metoderna är andra, undervisningsgrupperna är mindre och personalsammansättningen är annorlunda i förhållande till ordinarie klass.²⁶

Innan beslut om särskild undervisningsgrupp fattas ska samråd ske med eleven och elevens vårdnadshavare, med beaktande av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa²⁷. Samråd innebär inte att rektor och vårdnadshavare behöver vara överens eller att vårdnadshavarna samtycker till åtgärden. Självklart är målet att vara överens om åtgärderna eftersom vårdnadshavarnas motstånd många gånger helt kan spolia effekten av insatserna. Men det är alltså inte formellt nödvändigt.

Beslutet ska vara ett särskilt beslut, som fattas av rektorn i samband med ett beslut om åtgärdsprogram. Rektor är den som har ansvar för elevens stödinsatser och det är därför naturligt att det är rektor som har att fatta beslut i dessa fall. Beslutet kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd.²⁸

5.2.1 Särskilda skäl för placering i särskild undervisningsgrupp

Det krävs att det föreligger särskilda skäl för att de specialpedagogiska insatserna skall få ges utanför den egna klassen.²⁹ Vanligaste skälen är att det inte är praktiskt möjligt att göra nödvändiga insatser så länge eleven går kvar i klassen. Stödet ska kunna ges i en annan miljö, där det finns bättre förutsättningar för eleven att kunna tillgodogöra sig det. De särskilda skäl som kan åberopas för ett sådant beslut är kopplade till möjligheten att skapa bättre förutsättningar att pedagogiskt hantera elevens stödbehov. Förutom inlärningsproblematik kan det handla om olika funktionsnedsättningar, språkproblem, beteendestörningar m.m. som kan ligga till grund för bedömningen att elevens behov bättre kan tillgodoses i en annan undervisningsgrupp än den ordinarie. När skälen är tillräckligt starka för att uppfylla kravet på att utgöra särskilda skäl går inte att säga generellt utan måste prövas från fall till fall.

Placering i en särskild undervisningsgrupp ska ses som en lösning när alternativet att låta eleven gå kvar i den ordinarie undervisningsgruppen har prövats. Placeringen ska föränsas av elevens behov och en bedömning att dessa bäst kan tillgodoses i en särskild undervisningsgrupp.

5.2.2 Uppföljning, utvärdering och regelbunden omprövning av placering

Placeringen ska regelbundet omprövas. Målet ska alltid vara att eleven ska återgå till den ordinarie undervisningsgruppen så snart det är möjligt. Uppföljning och utvärdering av de insatta åtgärderna ska ske med viss regelbundenhet och i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare.

²⁶ Skolverkets allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram, 2014.

²⁷ Skollagen 1 kap. 10 §

²⁸ Skollagen 28 kap. 16 §

²⁹ Skollagen 3 kap 11 §

Dokumentation och uppföljning ska ske på samma sätt som när det gäller andra stödåtgärder.

5.3 Kommungemensamma resursgrupper är antingen särskilda undervisningsgrupper eller klasser i resursskola

En verksamhet som en kommungemensam resursgrupp är antingen en självständig skolenhet eller en särskild undervisningsgrupp. Skolinspektionen har i ett föreläggande den 8 dec. 2017, dnr 41-2017:3113 förelagt en huvudman att vidta åtgärder så att det tydligt framgår vilken typ av verksamhet en grupp som av huvudmannen benämns både som särskild undervisningsgrupp och som resursskola är. Olika bestämmelser gäller för dessa verksamheter.

5.3.1 Kommungemensamma resursgrupper som särskilda undervisningsgrupper

Kommungemensamma resursgrupper kan vara särskilda undervisningsgrupper eftersom de utgör annan gruppering inom skolenheten än ordinarie klasser, undervisning sker i andra lokaler och med annan personal.

Det är rektor på den skola där behovet av särskilt stöd uppmärksammas som fattar beslut om placering i särskild undervisningsgrupp. Det är också den rektorn som regelbundet ska ompröva placeringen.³⁰

Enligt Skolverkets allmänna råd innebär detta att alla elever som placeras i en särskild undervisningsgrupp, vare sig den är en del av elevens skolenhet eller en annan skolenhet, ska ha kvar samma rektor som beslutade om det särskilda stödet. Elevens rektor har kvar sitt ansvar för eleven och måste ha rutiner för att följa upp och utvärdera elevens placering.³¹

Detta förutsätter dock att inget byte av skolenhet sker. För de fall att en elev byter skolenhet ska bestämmelserna om placering av elev vid skolenhet tillämpas. Det är då den nya skolans rektor som ansvarar för beslut om särskilt stöd.³²

5.3.2 Kommungemensamma resursgrupper som klasser i resursskola

Innan nya skollagstiftningen fanns resursskolor i flera kommuner, men många lade ner dessa utifrån tolkningen att de inte var förenliga med skollagen. Värmdö kommun lade ner sin resursskola 2010.

Det är dock möjligt, utifrån domen i juni 2017, som beskrevs ovan rörande kommuners möjlighet att driva resursskolor, att se kommungemensamma resursgrupper som klasser i en resursskola. Enligt domen som är en grupp som är mindre än en ordinarie klass på övriga grundskoleenheter i samma kommun, och med tätare personalsammansättning, inte att anse som en särskild undervisningsgrupp om gruppen är en klass på en

³⁰ Skolverkets allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram, 2014.

³¹ Skolverkets allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram, 2014.

³² Skolverkets allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram, 2014.

resursskola, då denna grupp i sådant fall inte utgör annan gruppering *inom skolenheten* än ordinarie klasser, undervisning inte sker i andra lokaler och med annan personal *inom skolenheten*.

För placering vid resursskola gäller samma bestämmelser rörande vårdnadshavares önskemål om placering. D v s vårdnadshavare kan ansöka om plats vid resursskolan. Vid antagningen kan kommunen begränsa antagningen till elever som anses ha de behov av särskilt stöd som är resursskolans målgrupp.

En annan viktig skillnad mellan att gå i en klass i resursskola och att gå i en särskild undervisningsgrupp är att klassen i en resursskola enligt lagstiftningen är att anse som elevens ordinarie elevgrupp, där det särskilda stödet som huvudregel ska ses, och inte som en särskild undervisningsgrupp. Det innebär också att det inte finns krav på omprövning av placeringen i gruppen.

6 Kommungemensamma grupper i Värmdö kommun idag

I detta kapitel ges en översiktlig beskrivning av befintliga kommungemensamma grupper med fokus på målgrupper och inriktning, antagning och urval samt ekonomi. Frågan om det är rätt elever (de med störst behov) som går i grupperna idag behandlas. Kapitlet avslutas med en bedömning av laglig status utifrån de lagliga utgångspunkter som redogjordes för i kapitel 5.

Av Värmdö kommuns tio grundskolor är det två av skolorna som i dagsläget har kommungemensamma resursgrupper (även kallade resursgrupper) med egna antagningssystem utanför det ordinarie skolvalet.

- Farstavikens skola
 - Klass 6-9 D (även kallad Kvarnbergsggruppen)
- Kullsvedsskolan
 - resursgrupperna R1, R2, R3 (autismklasser) åk 1-9
 - resursgruppen R4 (språkklass) åk 1-3

Dessa kommungemensamma resursgrupper, som tidigare tillhörde kommunens resursskola, fortsatte att drivas efter resursskolans nedläggning 2010.

För de kommungemensamma grupperna har rektor huvudansvar och är närmaste chef för samtliga medarbetare som arbetar i gruppen.

6.1 Målgrupper

Samtliga elever i samtliga kommungemensamma grupper har omfattande behov av särskilt stöd och har uppvisat ett tydligt behov av ett mindre sammanhang och en tydlig strukturerad miljö för att tillgodogöra sig utbildningen. Målgrupperna för Kullsvedsskolans grupper baseras på diagnos medan målgruppen för Farstavikens skolas grupp är mer allmänt formulerad och inte baserad på diagnos.

SKOLA	GRUPP/ årskurs	MÅLGRUPP	FOLKBOKFÖRING
Farstavikens skola	6-9 D	Olika svårigheter som gör att behov av mindre sammanhang och tydlig strukturerad miljö finns. Inte kopplat till diagnos.	Folkbokförda i Värmdö kommun med undantag för familjehemsplacering, andra i mån av plats
Kullsvedsskolan	R1/åk 1-3	Elever med primär diagnos autism nivå 2-3, vanligtvis med tilläggsdiagnoser.	
	R2/åk 4-6	Autism	
	R3/åk 7-9	Autism	
	R4/åk 1-3	Med diagnos språkstörning ofta med tilläggsdiagnoser	

Tabell 1: Grupper, årskurser och målgrupper

6.2 Urval, antagningsprocess och antal platser

Det totala antalet platser i de kommungemensamma grupperna är idag 52.

För de **kommungemensamma grupperna** finns särskilda antagningssystem som ligger utanför det ordinarie skolvalet. Ansökningsperioden är januari-mars. Ansökningsblankett skickas ut till rektorer i kommunala och fristående skolor i Värmdö kommun.

Det är rektor på den skola där eleven går eller förskolechef på den förskola där barnet går som söker plats för eleven i någon av grupperna. Ansökan görs efter dialog med och samtycke från vårdnadshavare. Rektor på den skola där gruppen finns beslutar om antagning. När en elev tas emot i en av de kommungemensamma grupperna räknas detta som en ny grundplacering och rektor på den skola där eleven börjar tar över ansvaret för eleven.

GRUPP	VEM ANSÖKER	DEL AV ORDINARIE SKOLVAL/ SKOLBYTE	GRUND-PLACERING	ELEVANTAL
6-9 D	Rektor där barnet/eleven går efter dialog med och samtycke från vårdnadshavare	Nej	Placeringen blir ny grundplacering vid antagning	25
R1 R2 R3	Förskolechef/rektor där barnet/eleven går efter dialog med och samtycke från vårdnadshavare	Nej	Placeringen blir ny grundplacering vid antagning	Bedöms utifrån omfattningen av varje elevs stödbehov samt lokalmässiga begränsningar. Gräns på 18 elever totalt
R4				Bedöms utifrån omfattningen av varje elevs stödbehov samt lokalmässiga begränsningar. Gräns på 10 elever.

Tabell 2: Ansökan, grundplacering och elevantal

GRUPP	UNDERLAG I ANSÖKAN	ÖVRIGT UNDERLAG FÖR BEDÖMNING	URVALSGRUNDER
6-9 D	Särskild ansökningsblankett med bilagor: <ul style="list-style-type: none"> - Relevanta utredningar - Åtgärdsprogram (samtliga) samt eventuella andra rektorsbeslut - Pedagogisk kartläggning - Skolsocial utredning - Ansökan/beviljande av tilläggsbelopp 	När ansökningstiden gått ut har rektor en genomgång med gruppens arbetslagsledare för en första bedömning, därefter möte med specialpedagogisk kompetens hos huvudmannen. Skolan tar kontakt med skolorna och gör skolsocial utredning, dels observation i klassrumssituationen och dels intervju med den/de personer på skolan som står närmast eleven.	Urvalet baseras sedan på vilka elever som anses ha störst behov samt behov som gruppen anser sig kunna tillgodose
R1	Särskild ansökningsblankett med bilagor: <ul style="list-style-type: none"> - Relevanta utredningar - Åtgärdsprogram (samtliga) samt eventuella andra rektorsbeslut - Pedagogisk kartläggning - Ansökan/beviljande av tilläggsbelopp 	När ansökningstiden gått ut görs en genomgång av ansökningarna först av rektor och pedagogisk samordnare som tar upp detta i elevhälsoteamet. Kontakt med huvudmannen finns tidigt i processen och ett möte med dem sker efter att skolan gjort ett urval. Efter detta möte tar Kullsvedsskolan kontakt med skolorna och pedagogisk samordnare samt en specialpedagog gör observation i klassrumssituationen samt intervju med den/de personer på skolan som står närmast eleven. När utredningarna slutförts möts pedagogisk samordnare, specialpedagog och rektor, varpå beslut fattas.	Urvalet baseras sedan på vilka elever som anses ha störst behov samt behov som gruppen anser sig kunna tillgodose
R2			
R3			
R4			

Tabell 3: Urval och placering

6.2.1 Beslut om särskild undervisningsgrupp

Om eleven blir antagen till någon av **Farstavikens** eller **Kullsveds** grupper ska ansökande skolas rektor fatta beslut om placering i särskild undervisningsgrupp. Därefter tar rektor på Farstaviken/Kullsved över ansvaret för eleven.

6.2.2 Går elever med störst behov i grupperna?

Rektor och personal i de kommungemensamma grupperna anser att det är rätt elever som går i grupperna. De elever som finns i grupperna tillhör samtliga målgrupperna och har behov av placeringen. Samtliga har stora stödbehov och behov av ett mindre sammanhang i kortare eller längre period.

Eftersom det inte finns någon övergripande uppföljning av vilka elever som har vilket behov går det inte att fastställa om elever med störst behov går i gruppen. Det finns en professionell ansökningsprocess där mycket underlag tas in för bedömning av behov och där det också görs en bedömning av hur väl en placering i gruppen kan möta upp dessa behov.

Enligt den förstudie om de kommungemensamma resursgrupperna som genomfördes 2015 och som bl a baserades på intervjuer, framkom åtminstone en upplevelse av att platser och elever förhandlas mellan rektorer. Idag finns en tydligare ansökningsprocess.

Urvalet görs på basis av bedömningar och beslut som fattas på den skola eleven går i. Grunden för ansökan är en bedömning på den skolan att skolan inte kan möta upp elevens stödbehov på ett tillfredsställande sätt, eller i alla fall att stödbehoven bedöms kunna uppfyllas på ett bättre sätt i den kommungemensamma gruppen. Denna bedömning kommer antagligen av signaler i det individuella ärendet. Utifrån huvudmannens uppföljning av det systematiska kvalitetsarbetet är det inte synligt att bedömningen utgår från en övergripande uppföljning och analys på den skolan av skolans arbete med särskilt stöd och det totala stödbehovet och identifiering av möjliga åtgärder för att bättre tillgodose stödbehov. Därför finns idag inte möjlighet att säkerställa att elever med störst behov går i grupperna.

6.3 Ekonomi

Grupperna har en hög personaltäthet (se nedan) och även andra kostnadsdrivande faktorer såsom kompetensutvecklingsåtgärder och handledning.

GRUPP	PERSONAL	ANTAL ELEVER
6-9 D	Ämneslärare 600 % varav 1 lärare med specialpedagogutbildning Resurspedagoger 400 % Kurator 100 % Prestlärare	25
R1	Klasslärare 80 % Resurser 300 % Prestlärare (lärare i praktisk-estetiska ämnen)	6

R2	Klasslärare 100 % Resurser 180 % Specialpedagog 50 % Prestlärare	7
R3	Klasslärare 100 % Resurser 200 % Prestlärare Ämneslärare språkval, no	8
R4	Klasslärare 100 % Resurser 187,5 % Logoped 20 %	8

Tabell 4: Personalresurser och antal elever

Det finns ingen särskild finansiering av grupperna, utan ordinarie ersättningssystem i form av skolpeng och tilläggsbelopp gäller. Rektor på skolan fördelar resurserna och anpassar organisationen.

Då kostnaderna för grupperna är höga görs en särskild uppföljning av gruppernas ekonomiska resultat, skiljt från skolans. Farstavikens skolas grupp hade 2017 ett resultat på 1,4 mnkr i underskott. Kullsvedsskolans grupper hade 2017 ett resultat på 1,6 mnkr i underskott.

6.4 Laglig status

Såsom beskrevs i kapitel 5 kan en kommungemensam resursgrupp vara en särskild undervisningsgrupp i en skola eller en klass i en resursskola. De fyra grupper som beskrivs som kommungemensamma särskilda undervisningsgrupper i Värmdö idag utgör inte klasser i en resursskola.

Gruppen på Farstavikens skola utgör en särskild undervisningsgrupp på en grundskola. Kullsvedsskolan har ingen grundskoleverksamhet utöver de grupper som benämns som kommungemensamma resursgrupper, och faller därför inte in under särskild undervisningsgrupp på en grundskola, eftersom det inte finns några ordinarie klasser. Gruppernas status är dock särskilda undervisningsgrupper i grundskoleverksamhet. Beslut om särskild undervisningsgrupp finns för samtliga elever i de kommungemensamma grupperna.

Eftersom en elev som börjar någon av dessa fyra grupper byter skola utanför den ordinarie skolvalsprocessen, d v s utan att vårdnadshavare ansöker om byte av skola, är detta att ses som en placering av den rektor där eleven går innan bytet. Vid en sådan placering ska eleven enligt skollagen och de allmänna råden ha kvar sin grundplacering på sin ordinarie skola, och rektor på elevens ordinarie skola ska regelbundet utvärdera och ompröva placeringen.

Vid byte av skola ska det vara genom vårdnadshavares val inom ramen för ordinarie skolvalsprocess, alternativt ett beslut om att placera eleven på en ny skola mot vårdnadshavares vilja.

Hantering av de nuvarande fyra grupperna där byte av skola sker utan vårdnadshavares ansökan står alltså i strid med de regler som gäller för placering i skola och särskild undervisningsgrupp. Genom att eleverna placeras i ny skola och ingen uppföljning eller omprövning av placeringen görs av lämnande skola, och ingen plan för återgång till ordinarie undervisning på avlämnande skola finns följs inte bestämmelser i lagstiftningen.

En hantering som vore i enlighet med lagstiftningen skulle antingen vara så att eleven är fortsatt grundplacerad och inskriven på avlämnande skola som också har uppföljningsansvar, alternativt att vårdnadshavare själva söker en placering inom ramen för ordinarie skolval/skolbyte.

7 Externa placeringar idag

I detta kapitel ges en översiktlig beskrivning av externa placeringar idag och frågeställningen vilken behovsproblematik som är vanligast vid externa placeringar behandlas. Översikten är uppdelad på typ av skola. Målgrupper och antal elever presenteras.

Höstterminen 2017 hade Värmdö kommun 22 elever externt placerade, 5 elever på specialskolor, 3 elever på skolor med behandling och 14 elever på resursskolor.

7.1 Specialskolor

På uppdrag av staten driver Specialpedagogiska skolmyndigheten skolor för elever som behöver ett alternativ till den vanliga skolan. Undervisningens innehåll i specialskolan skiljer sig inte nämnvärt från grundskolans. De som arbetar i specialskolan är experter på att göra utbildningen tillgänglig för den målgrupp av elever som skolan har.

Värmdö kommun har 5 elever i specialskolor, Hällsboskolan och Manillaskolan.

7.2 Skolor med behandling

Dessa skolor har förstärkt elevhälsa, hög lärartäthet men även behandling på HVB hem. Behandlingen sker i samverkan med och på initiativ av socialtjänsten.

Värmdö kommun har 3 elever i skolor med behandling, Magelungen och Mikaelgården i Järna.

7.3 Resursskolor

Resursskola är en skola som är inriktad mot elever med omfattande behov av särskilt stöd och där den individuella anpassningen av utbildningen är hög, samt undervisningen sker i en liten grupp med hög personaltäthet.

Värmdö kommun har 14 elever i resursskolor/motsvarande, Alviksskolan, Skanskvarnsskolan, Djupvik Sollentuna int. School, Bojen särskild undervisningsgrupp i Nacka, samverkansklass i Skuru skola, Centrumskolan i Nacka, Lunaskolan, Magelungens grundskola, Magitaskolan, Skolgrunden, Snitz skolor, Vintertullsskolan

7.4 Urval och ansökningsprocess

Det är rektor på den skola där eleven går som ansöker om extern placering för eleven hos avdelning styrning och kvalitet, efter dialog med vårdnadshavare. Varje ärende bedöms individuellt och inte utifrån ett fast antal platser. I de fall där bedömningen görs att elevens stödbehov inte kan tillgodoses på den skola där eleven går och att en placering i resursskola skulle skapa bra förutsättningar för eleven beviljas en extern placering. Sedan tas kontakt med skolor och plats letas. Om och när en bra placering hittas får eleven en placering där.

7.5 Kostnad

Då en elev har fått en extern placering och plats på en skola upprättas avtal mellan den skolan och kommunen. Kostnaden regleras i avtalet. Samtliga skolor nedan tar ut samma kostnad för samtliga Värmdö kommuns elever.

Kommunens kostnader för de externa placeringarna är höga i relation till den finansiering som ges för elever med stora stödbehov i kommunala skolorna i Värmdö. Kostnad per elev och läsår ligger mellan 275 000 kr till 665 496 kr.

Fr o m läsåret 2018/19 har kommunen för avsikt att frångå avtalshanteringen och istället liksom för övriga skolor betala ut grundbelopp samt tilläggsbelopp. Tilläggsbeloppet ska utgå ifrån de extraordinära stödinsatserna skolan sätter in och ansökan sker hos Värmdö kommun.

8 Exempel och erfarenheter från andra

I detta kapitel ges ett antal exempel på hur andra kommuner arbetar med fokus på hur organisationen fungerar kring elever i behov av särskilt stöd när särskilda undervisningsgrupper tagits bort och eleverna får stöd i ordinarie klass.

I bilaga 2 presenteras mer ingående information från studiebesök och kontakter med andra kommuner.

8.1 Slutsatser av studiebesök och kontakter med andra kommuner

I flera kommuner har ett förändringsarbete genomförts med utgångspunkt att ge alla elever möjlighet att utvecklas så långt som möjligt och att särskilt stöd i första hand ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör. I kommuners analyser av sitt förändringsarbete framkommer att elever upplever ökad delaktighet, trivsel och trygghet när man har infört ett mer inkluderande arbetssätt.

Den samlade bilden är att när kommunerna börjar jobba aktivt med inkluderande lärmiljöer så lägger de ner sina kommungemensamma grupper.

Det har också visat sig att fördelen med att lägga ner kommungemensamma grupper är att kompetensen kring arbetet med elever i behov av särskilt stöd sprids bland personalen på skolan i stället för som tidigare enbart finns hos personalen som arbetar i den kommungemensamma gruppen.

Trots de flesta kommuners ambition att lägga ner permanenta grupper kvarstår en kommungemensam grupp i en kommun men tanken är att den successivt ska läggas ner. På flera skolor i de kommuner projektgruppen har varit i kontakt med finns särskilda undervisningsgrupper som inte organiseras av kommunen utan av skolorna själva. Placering i dessa särskilda undervisningsgrupper är ofta mer tillfälliga än de tidigare permanenta placeringar i kommungemensamma resursgrupper.

Att möjliggöra för samtliga skolor att möta stödbehov har krävt en synvända, en flexibilitet och en samsyn, en förändring av lärmiljöer och undervisning, och kollegialt lärande/stöd till pedagoger.

9 Utveckling och lärande i dagens grupper

I detta kapitel presenteras mer ingående hur de kommungemensamma grupperna fungerar med fokus på huvuduppdraget. Kapitlet behandlar bl a frågorna om eleverna når målen i högre utsträckning utifrån att de går i gruppen, personalsammansättning och möjlighet till inkludering. Elevers och vårdnadshavares nöjdhet presenteras också.

9.1 Strategier och tillvägagångssätt för att möta stödbehoven i grupperna

9.1.1 Beslut, planering och utvärdering av särskilda stödinsatser

Farstavikens skola och Kullsvedsskolan har i sina organisationer och tjänstefördelningar säkrat att grupperna har tillgång till undervisning i samtliga grundskolans ämnen, i enlighet med gällande timplan.

Samtliga elever har åtgärdsprogram där det särskilda stödet definieras. För de kommungemensamma grupperna finns en gemensam struktur som omfattar samtliga elever i klassen med tydlig tillhörighet och trygghet med dess personal, tydlig start på dagen med t.ex. morgonmöte, förutsägbar lärmiljö anpassad till klassen och varje elev samt gemensamma aktiviteter. Resurspersonal arbetar med att ge stöd till eleverna i deras sociala utveckling och samvaro med andra elever i klassen och i skolan i stort.

I **Farstavikens** grupp finns vissa stödinsatser som ingår för alla i gruppen dokumenterade, Individuella stödinsatser dokumenteras, följs upp och utvärderas särskilt. Om det finns risk för att eleven inte når kunskapskraven läggs ytterligare åtgärder till vid utvärdering av åtgärdsprogrammet. Skolan gör pedagogisk kartläggning varje vår och årlig utvärdering av placeringen i mars. Uppföljning sker vid varje utvecklingssamtal som sker 2 gånger per termin. Rektor beslutar utifrån utvärderingen om fortsatt placering eller återgång till ordinarie klass.

Kullsvedsskolan utarbetar åtgärdsprogram sedan våren 2017. Skolan har tidigare inte utarbetat åtgärdsprogram för elever som haft positiv kunskapsutveckling inom de ramar och anpassningar som finns i klassernas verksamhet. Då utarbetades åtgärdsprogram endast om risk fanns att eleven inte skulle nå kunskapskraven trots de stödinsatser som ingick för alla i gruppen.

För samtliga elever i samtliga grupper har beslut om särskild undervisningsgrupp fattats som omprövas vid varje utvärdering av åtgärdsprogrammet.

9.1.2 Personalens kompetens

Personalen i samtliga grupper består till största delen av behöriga och legitimerade lärare samt resurspersonal med riktade utbildningar/fortbildningar inom specialpedagogik, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, inlärningsproblematik etc. Elevhälsans kompetenser är också starkt involverade i grupperna.

GRUPP	KOMPETENS
6-9 D	<p>Kurator, lärare och resurspedagoger.</p> <p>Samtliga lärare i teoretiska ämnen utom en har lärarlegitimation. Den läraren är snart färdig med lärarutbildningen på distans. En lärare har specialpedagogutbildning. Legitimerade praktisk-estetiska (prest-) lärare.</p> <p>Personal har löpande gått fortbildningar inom området elever i behov av särskilt stöd, med olika inriktningar, samt fortbildningar inom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och specialpedagogik. Samtliga har genomgått kompetensutvecklingsprogrammet Verksamt i Skolan (VIS) där gruppledning och enskild handledning ingår var sjätte vecka.</p>
R1 R2 R3	<p>Klasslärare som tillhör lärararbetslag för klasslärare i resursgrupper</p> <p>Fritidspersonal</p> <p>Resurspersoner med elevassistentutbildning eller förskollärarytutbildning</p> <p>Legitimerade och behöriga lärare och prestlärare</p> <p>Flertal speciallärare</p> <p>Samtlig personal har gått diverse riktade kurser, fortbildningar, handledningsupplägg inom området elever i behov av särskilt stöd, autism, TBA (tillämpad beteendeanalys) språkstörning, NPF, teckenkommunikation, specialpedagogik etc. Från läsåret 2017-18 och två år framåt kommer all personal på Kullsväddsskolan fortbildas i PBS (positivt beteendestöd) som förhållningssätt</p>
R4	<p>Samma som R1-3</p> <p>Logoped</p>
4-6	<p>Lärare, resurspedagog, logoped</p> <p>Stor erfarenhet av språkstörning.</p> <p>Några av lärarna har gått kurser och utbildningar på distans inom området språkstörning. Samtliga lärare har lärarbehörighet men ett fåtal väntar på sina lärarlegitimationer.</p>
7-9	<p>Erfarenhet av elever i behov av särskilt stöd</p> <p>Fortbildning om ADHD</p> <p>2-dagarskursen språkstörning via SPSM, någon har gått fortbildningar om språkstörning. Lärarna som undervisar i klassen är legitimerade utom en som nästan är färdig med lärarutbildningen.</p>

Tabell 5: Grupper, kompetens och handledning

9.1.3 Arbetssätt, pedagogisk idé, anpassningar i lärmiljön

De kommungemensamma resursgrupperna har uppdragsbeskrivningar där bland annat

syfte (att eleven lättare ska kunna hantera sin skolgång och därmed få god progression i sitt lärande) och mål (att eleven ska uppleva sig inkluderad i ett sammanhang - i en gemenskap med andra åldersadekvata barn/ungdomar, och om möjligt börja i en reguljär klass så småningom) framkommer.

I samtliga resursgrupper används förhållningssätt, pedagogik, arbetssätt och metoder utifrån forskningsbaserad och beprövad erfarenhet anpassad till varje elevs behov. Tätare samarbete med vårdnadshavare är också signifikant för resursgrupperna liksom externt samarbete runt enskilda elever med SPSM, Språkoteket, BUP och andra samarbetspartners.

På **Farstavikens skola** ingår personalen i ett arbetslag med två arbetslagsledare, en lärare respektive en kurator på heltid. På detta sätt skapas möjlighet att fånga upp både kunskapsutvecklingen och social utveckling på ett mer genomgripande sätt för varje elev.

Eleverna undervisas i reguljär klass där så är möjligt. Det har varit möjligt endast i begränsad utsträckning. Förhållningssättet hos personalen är lågaffektivt. När eleverna är nya i klassen får alla samma stöd, enligt en sk tillgänglighetsplan som definierar stödåtgärder som gäller för hela gruppen. Personalen använder olika metoder utifrån elevernas olika behov. Egen kurator till gruppen är en viktig del för arbetssättet i gruppen. Kuratorn arbetar bl a med samtalsstöd till elever, social färdighetsträning och föräldrastöd.

I 6-9 D får eleverna undervisning i helklass i ämnet idrott och hälsa och i halvklass i samtliga prest-ämnen. Klassens resurspedagoger eller lärare finns med när eleverna har prest-ämnen.

Det finns en tydlig mötesstruktur för rektor, arbetslagsledare, lärare och övrig personal som arbetar i klassen. Lärarna har mötes- och samarbetsstrukturer tillsammans med övriga lärare på skolan.

Internt har klassen tillgång till allt som övriga skolans klasser har tillgång till. Kuratorn representerar klassen i elevhälsoteamet (EHT).

Det finns inget kontinuerligt utbyte med externa samarbetspartners. Kuratorn håller vanligtvis i kontakter med BUP (barn- och ungdomspsykiatri) och andra samarbetspartners när det är aktuellt.

På **Kullsvedsskolan** leder arbetslagsledaren lärararbetslaget för klasslärare i resursklasser samt klasslärare i grundärskolan. Resursklassernas fritidspersonal har egen samordnare för fritidsarbetslaget. Arbetslagsledaren är klasslärare i en resursklass samt förstelärare.

I R4 på **Kullsvedsskolan** pågår ett intensivt språkutvecklande arbetssätt, med syfte att stödja elevernas språkutveckling och utveckling av självtillit, för att de ska kunna börja i sin ordinarie klass.

I språkklassen på **Kullsvedsskolan** har personalen ett språkutvecklande arbetssätt och jobbar med att ge varje elev det de behöver av språkutveckling för att så småningom kunna tillgodogöra sig utbildningen i en vanlig klass.

I resursgrupper autism har personalen arbetssätt som gynnar elever med dessa diagnoser, såsom lågaffektivt bemötande, positiva förstärkningar, tydlighet och förutsägbarhet. Lyhördhet för varje individ och deras olika inlärningsstilar.

Intern handledning i TBA (tillämpad beteendeanalys) finns runt enskilda elever där man utformar och arbetar utifrån beteendestödsplaner för dem. TBA används både för kunskapsutveckling och social utveckling hos elever som har detta behov.

Det finns en tydlig mötesstruktur från rektor, arbetslagsledare, lärare och övrig personal som arbetar i resursklasserna. Medarbetarna i resursklasserna har även mötes- och samarbetsstrukturer tillsammans med medarbetarna i grundsärskolan. Det finns fasta tvärgrupper med blandad personal som arbetar med skolans prioriterade mål och övergripande verksamhetsfrågor under arbetsplatsträffar och studiedagar.

Samarbete finns runt undervisning och lokaler med Hemmestaskolan och Farstavikens skola.

Kuratoren ansvarar för externt samarbete runt enskilda elever och kontinuerligt samarbete med externa kontakter. Tex Hamnen, socialtjänst, andra skolor såsom Magelungen, VTG, Kullsved mfl.

9.1.4 Kunskapsuppföljning

På alla tre skolor följer lärarna upp eleverns kunskapsutveckling. Uppföljningen dokumenteras främst i Schoolsoft. Kontinuerlig uppföljning genomförs på arbetslagsmöten. **Kullsvedsskolan** och **Farstavikens skola** har bedömningskonferenser med rektor och elevhälsoteamet fyra gånger per läsår och utvecklingssamtal med elever och vårdnadshavare en gång (Kullsvedsskolan) respektive två gånger (Farstavikens skola) per termin.

9.2 Inkluderingsperspektivet

Inkluderingsperspektivet finns med i arbetet med samtliga grupper. Förutsättningarna för inkludering ser helt olika ut för Farstavikens skola, som även har andra grundskoleklasser, jämfört med Kullsvedsskolan som saknar andra grundskoleklasser.

I 6-9 D på **Farstavikens skola** sker inkludering lokalmässigt, socialt mellan elever, vid schemabrytande aktiviteter och i en del undervisning. Skolan arbetar med inkludering i ordinarie klasser, men om och hur man arbetar med detta är individuellt. Till exempel finns det elever som har sina prest-ämnen i vanlig klass och elever som successivt går in i sin ordinarie klass. 6-9 D har en representant i skolans elevråd.

På **Kullsvedsskolan** finns ett fåtal elever som integreras i enskilda ämnen i klasser på

Hemmetaskolan. Personalen arbetar med tillgänglighet och skapar möjligheter till möten med andra elever på olika sätt. Kullsvedsskolans elevråd, där resursklass autism äldre är representerade, deltar bland annat på kommundemensamma aktiviteter för ungdomsinflytande i kommunen.

9.2.1 Lokalmässiga och andra möjligheter/förutsättningar för inkludering

Gruppen på **Farstavikens skola** har sina lokaler en trappa ned i skolan. Placeringen lokalmässigt i skolan är viktig, lite avskilt men samtidigt på torget i skolan, vilket underlättar kontakter med skolans övriga elever

Hemvisten för **Kullsvedsskolans grupper** har utrymme för ett större bord där klassen samlas och har gemensam undervisning/genomgångar. Dessutom har varje elev i klassen egen arbetsplats, avskärmad för de elever som har behov för detta. Skolan har bra verkstäder/lokaler för prest-ämnen. Idrottshall och hemkunskapssal tillhandahålls av Hemmetaskolans högstadium, där även lunchmatsalen för eleverna finns. Lokalerna är fräscha och fungerar bra, även om hemvisterna är trånga när det går fler än 6 elever i klassen.

Möjligheter för inkludering är begränsad, då inga andra grundskoleklasser finns på Kullsvedsskolan som är inriktad mot grundsärskoleverksamhet. Det är ändå viktigt att eleverna får känna tillhörighet, trygghet och våga uttrycka sig.

9.3 Elevernas kunskapsutveckling över tid

Generellt har elever haft svårt att nå kunskapskraven innan de började i gruppen på **Farstaviken**, men detta gäller inte samtliga elever. Samtliga elever som går i klassen just nu utvecklas i positiv riktning resultatmässigt.

Några elever i gruppen har inte uppnått kunskapskraven i något av grundskolans ämnen, medan andra har god kunskapsutveckling och når upp till kunskapskraven. Vissa når ännu längre.

Eleverna i 6-9 D har generellt positiva utvecklingstrender och de flesta uppnår godkända betyg. Några får höga betyg. De flesta av eleverna i åk 9 väljer nationella gymnasieprogram, en del med inriktningar där extra stöd ingår.

De elever som börjat i **Kullsvedsskolans grupper** senare än i åk 1 har samtliga haft svaga kunskapsresultat där de kommer ifrån. Kunskapsresultaten har därefter förbättrats i resursklasserna. Om utvecklingstrenden inte är positiv påbörjas utredning av orsakerna och åtgärder vidtas. Resursklass autism högstadium har under lång tid haft en hög andel elever som gått ut åk 9 med fullständiga betyg, flera av dessa slutbetyg har varit höga.

Erfarenheten visar att elever i de högre årskurserna till största del uppnår godkända eller höga resultat och betyg. Ett fåtal av eleverna väljer vanlig klass på Hemmetaskolan från åk 8 eller 9. De flesta av eleverna i åk 9 väljer vanliga nationella gymnasieprogram, en del med inriktningar där extra stöd ingår.

9.4 Elevernas sociala utveckling

På **Farstavikens** skola följs social utveckling upp i utvecklingssamtal, i den pedagogiska kartläggningen varje vår och årlig utvärdering i mars.

På **Kullsvedsskolan** kartläggs språkklass elevernas sociala situation två veckor efter eleven börjat på Kullsvedsskolan. Detta följs därefter upp i den individuella utvecklingsplanen (IUP) varje termin. Klassen arbetar med social färdighetsträning på olika sätt t.ex. genom drama med Kulturskolan, träna på att samarbeta etc.

I autismgrupperna finns också elevernas sociala plan och uppföljning av social utveckling i elevernas IUP. Elever i resursklasser autism som kommit från vanliga skolor har oftast haft en svårighet i sociala situationer och/eller omfattande frånvaroproblematik.

9.5 När eleverna målen i högre utsträckning utifrån att de går i grupperna?

Skolornas bedömning är att de elever som går i resursklasserna lyckas bättre att nå utbildningens mål där än i vanliga klasser. Orsaker till detta handlar dels om

- Större kompetens när det gäller elever i omfattande behov av särskilt stöd, samt dels om
- att eleven under en kortare eller längre period har stort behov av att vara i ett mindre sammanhang för att känna sig trygg i skolan som en förutsättning för en positiv kunskapsutveckling.

Elever som har gått i vanlig klass och sedan startat i resursgrupp har ofta en komplicerad skolbakgrund med svaga kunskapsresultat, social utsatthet/isolering och/eller oroligt beteende. Detta gäller dock inte samtliga elever. En del elever med socioemotionella svårigheter har även tidigare haft godkända kunskapsresultat och fått betyg, men inte klarat av det stora sammanhang som en vanlig klass innebär.

Det är inte möjligt att presentera en tydlig statistik som visar att eleverna når målen i högre utsträckning utifrån att de går i dessa grupper, i synnerhet med anledning av att inget facit finns för det oprövade alternativet (gå kvar i klass med andra stödinsatser) vilket gör en jämförelse svår. Bedömningen är ändå att eleverna når målen i högre utsträckning i dessa grupper än de skulle ha gjort om de hade varit kvar i de klasser och skolor de fanns tidigare.

Som beskrivits tidigare visar forskning att omvänt kan gälla när förändringar har skett med mer inkluderande lärmiljöer och färre grupper. Vad som inte går att säga är hur resultatet hade blivit i en annan ordinarie klass, exempelvis med viss undervisning i en lokal särskild undervisningsgrupp på skolan. Men det är troligt att alternativet som funnits tillhands i nuläget hade lett till ett sämre resultat.

9.6 Så tycker elever och vårdnadshavare

I bilaga 3 presenteras resultat av en undersökning av elevers och vårdnadshavares nöjdhet som genomförts hösten 2017.

9.7 Hur går det för eleverna sen?

9.7.1 Plan för vidare skolgång

På **Farstavikens skola** har studie- och yrkesvägledare (SYV) ett samarbete med gruppens kurator. De arbetar aktivt med studiebesök, mässa etc. Det finns en kontinuerlig kontakt med Gustavsbergs gymnasium (G2) och Värmdö tekniska gymnasium (VTG). De flesta eleverna söker till vanliga nationella program, vissa med inriktningar med extra stöd bl.a. Fryshuset och Asperger-inriktning. När elever är svåra att motivera till att söka gymnasieutbildning försöker personalen motivera, besöka gymnasium etc. SYV har lektioner med eleverna från åk 8 och enskilt i åk 9.

För språkklassen på **Kullsvedsskolan** behövs en tät uppföljning av varje elev för att i tid kunna bedöma när eleven är mogen för att gå över i ordinarie klass. Meningen är att detta ska ske senast efter åk 3, men det finns exempel på elever som har gått över till vanlig klass redan i årskurs 2 och 3, medan andra elever har börjat i språkklass på Hemmestaskolans mellanstadium efter Kullsvedsskolan. Ofta handlar det sistnämnda om tilläggsdiagnoser t.ex. autism/Aspergers syndrom/ADHD etc.

Studie- och yrkesvägledare (SYV) undervisar från åk 8, stöttar i PRAO (praktisk arbetslivsorientering) och har nära samarbete med de äldre eleverna, deras klasslärare och vårdnadshavare när det gäller gymnasieval. Eleverna får också stöd av kuratorn om de känner sig osäkra inför gymnasievalet. De flesta eleverna söker till vanliga nationella program, vissa med inriktningar med extra stöd.

När det gäller resursklasser autism behövs också en tät uppföljning. Skolans erfarenhet är att de flesta av dessa elever är i stort behov av mindre sammanhang i de yngre åldrarna och ofta hela högstadietiden. Det tar vanligtvis några år innan man helt hittar elevens bästa förutsättningar för lärande.

9.7.2 Hur går det på gymnasiet?

En uppföljning av de årskullar som har gått i åk 9 i Farstavikens skolas grupp och Kullsveds grupper från läsåret 2011/12 t o m 2016/17 visar att eleverna klarar sig relativt väl efter fullföljd grundskolegång.

LÄSÅR	ANTAL ELEVER (ÅK 9)	ANTAL ELEVER SOM FORTFARANDE GÅR I GYMNASIET	ANTAL ELEVER SOM INTE FULLFÖLJT GYMNASIET (HOPPAT	ANTAL ELEVER SOM FULLFÖLJT GYMNASIET	ÖVRIGT

			AV)		
2011/12	1		1		
2012/13	6		1	5	
2013/14	7	3		4	
2014/15	5	4	1		
2015/16	5	5			
2016/17	6	5			En elev har flyttat

Tabell 6: Hur går det sen? Elever i åk 9 Farstavikens grupp

LÄSÅR	ANTAL ELEVER (ÅK 9)	ANTAL ELEVER SOM FORTFARANDE GÅR I GYMNASIET	ANTAL ELEVER SOM INTE FULLFÖLJT GYMNASIET (HOPPAT AV)	ANTAL ELEVER SOM FULLFÖLJT GYMNASIET	ÖVRIGT
2011/12	Ingen uppgift				
2012/13	Ingen elev				
2013/14	1			1	
2014/15	1		1		
2015/16	2	1			En elev sekretess, ingen uppgift
2016/17	Ingen elev				

Tabell 7: Hur går det sen? Elever i åk 9 Kullsvedsskolans grupper

10 Utveckling och lärande hos externt placerade

I detta kapitel presenteras de externa placeringarna mer ingående med fokus på behovsproblematik, tidigare skolgång och elevernas kunskapsutveckling. Kapitlet behandlar bl a frågeställningarna vilken behovsproblematik som är svårast för skolorna att hantera och föranleder externa placeringar, och om eleverna når målen i högre utsträckning med den nya placeringen.

Handläggare i avdelning styrning och kvalitet följer upp eleverna vid möten på skolorna då skolan dokumenterar och handläggaren för minnesanteckningar. Ingen särskild uppföljning görs av elever i specialskolor och dessa har därför inte ingått i projektgruppens uppföljning.

Alla elever som är externt placerade i resursskolor och skolor med behandling är utredda. Gemensamt för eleverna är att de förutom den problematik som beskrivs i utredningen har haft svårigheter i skolsituationen under en stor del av sin skoltid, några redan under förskoleåren. De har också haft en hög skolfrånvaro.

Under våren 2017 skickades ett frågeformulär till skolorna för att följa upp eleverna på organisations-, grupp- och individnivå. I vissa fall har det funnits brister i dokumentationen. Elevernas akter har gått igenom för att följa upp elevernas tidigare skolgång, beslut om extern placering och dokumentation från placerade skolor.

10.1 Behovsproblematik och tidigare skolgång

Det finns elever i åk 5-9, folkbokförda i Värmdö kommun, som går i behandlande skolor. De eleverna har problematik som bland annat yttrar sig i olika slags uppmärksamhetsstörningar samt hög frånvaro. Insatser som prövats i den tidigare skolan har exempelvis varit enskild undervisning och undervisning i mindre grupp, vilket inte gett avsedd effekt.

Elever i årskurs 3-9 från Värmdö kommun går även i s.k. resursskolor och särskilda undervisningsgrupper i andra kommuner. De eleverna har bland annat problematik av neuropsykiatrisk och/eller social karaktär samt hög frånvaro. Den tidigare skolan har exempelvis prövat anpassad studiegång och undervisning i mindre grupp, men insatserna har inte gett önskvärd effekt.

10.2 Elevernas kunskapsutveckling

Elever som går i skolor med behandling får till viss del anpassad studiegång och undervisningen bedrivs av utbildade lärare i mindre grupper eller enskilt. Den externa skolplaceringen har haft viss effekt på närvaro och betyg, men inte hos samtliga elever.

Uppföljning av dessa elever sker var åttonde vecka tillsammans med socialtjänsten.

I resursskolorna går eleverna i klasser om 5-14 elever. I klasserna finns flera vuxna med olika kompetenser. Alla klasser har utbildade lärare och tillgång till speciallärare/specialpedagoger.

Majoriteten av eleverna har en anpassad studiegång i ett eller flera ämnen. Vid en av skolenheterna undervisas eleverna i samtliga grundskolans ämnen.

De flesta eleverna har inte uppnått målen i teoretiska ämnen. Frånvaron är lägre än innan placering men fortfarande hög hos de allra flesta elever.

10.3 Vilken behovsproblematik är svårast att hantera?

Det går inte att utifrån denna genomgång svara på vilken behovsproblematik som gynnas mest av en extern placering. För att göra det behövs en betydligt grundligare genomgång och jämförelse av elevernas problematik, tidigare skolgång samt nuvarande skolsituation. Man behöver också bestämma vad som skall utvärderas och jämföras. Är det måluppfyllelse, skolnärvaro och social situation som ska följas upp eller finns det fler aspekter att beakta?

Det är komplicerat att beskriva behovsproblematiken i detalj eftersom det inte finns någon definition eller något sätt att gruppera behovsproblematik. Den externa placeringen har beviljats utifrån att hemskolan med sina resurser inte kunnat erbjuda eleven en fungerande skolsituation. Utifrån en genomgång över vilka elever skolorna söker extern placering för kan vi dra slutsatsen att skolorna tycker att det är svårast att hantera behovsproblematik som kräver större insatser än vad som ryms inom skolgången, d v s när det finns behov av skola med behandling. Detta rör sig dock om väldigt få elever. I övrigt är det vanligast att skolor söker extern placering för elever med mycket omfattande frånvaro, samt elever med autismspektrumdiagnos.

När en ansökan om extern placering görs har elevens situation ofta eskalerat till en mycket problematisk skolsituation. Behovsproblematiken kan bli djupare och förändras, och stödbehovet öka kraftigt. Orsaken kan vara att det finns en problematik i grunden som skolan inte har lyckats upptäcka, identifiera och möta upp. Det kan leda till insatser för att åtgärda beteenden som egentligen orsakas av en grundproblematik som aldrig blivit angripen. Skolor kan, i vissa fall, behöva hjälp med en pedagogisk utredning och analys.

Svårigheter till följd av autism gör ofta att eleven har svårt med bemötande. Det kräver att inte några, utan en stor del av personalen har bemötandekompetensen. Det är i situationer när behovsproblematiken gör att eleven har svårt att möta det ordinarie skolsammanhanget som skolorna har svårt att möta upp med rätt stöd. För att kunna möta upp bättre behövs mer kunskap i hur man jobbar med grupper och gruppkonstellationer.

10.4 När eleverna målen i högre utsträckning med sin nya placering?

Uppföljningen visar att externa placeringar i regel inte leder till goda resultat. De flesta eleverna når inte upp till kunskapskraven i teoretiska ämnen. Många elever har fortsatt hög frånvaro. En tydlig uppföljning saknas dock varför det är svårt att dra närmare slutsatser. Såsom redan konstaterats vid uppstart av utvecklingsarbetet av vilket detta är ett delprojekt finns ett behov av att utveckla kriterier för bedömning inför placering och uppföljning av resultat för dessa elever.

Det är inte möjligt att presentera en tydlig statistik som visar skillnad i måluppfyllelse jämfört med om eleverna hade gått kvar i sina ordinarie undervisningsgrupper och skolor. Bedömningen är ändå att eleverna i liten utsträckning har bättre måluppfyllelse i dessa skolor än de skulle ha gjort om de hade varit kvar i de klasser och skolor de fanns tidigare.

Vad som inte går att säga är hur resultatet hade blivit i en annan ordinarie klass, exempelvis med viss undervisning i en lokal särskild undervisningsgrupp på skolan. De elever som fått sin externa placering under senare delen av högstadiet har svårt att hinna komma ifatt och uppnå godkända betyg i alla ämnen.

10.5 Hur går det på gymnasiet?

En uppföljning av de årskullar som har gått i åk 9 externt placerade från läsåret 2011/12 t o m 2016/17 visar att de flesta elever börjar gymnasiet men få fullföljer.

LÅSÅR	ANTAL ELEVER (ÅK 9)	ANTAL ELEVER SOM FORTFARANDE GÅR I GYMNASIET	ANTAL ELEVER SOM INTE FULLFÖLJT GYMNASIET (HOPPAT AV)	ANTAL ELEVER SOM FULLFÖLJT GYMNASIET	ÖVRIGT
2011/12	1		1		
2012/13	4		3	1	
2013/14	10	4	3	3	
2014/15	4	1	3		
2015/16	7	7			
2016/17	8	7	1 elev går om åk 9		

Tabell 8: Hur går det sen? Elever i åk 9 externt placerade

11 Analys av möjliga alternativ utifrån utgångspunkter för ställningstagande

I detta kapitel presenteras en analys av möjliga alternativ samt för- och nackdelar med dessa utifrån den frågeställning om kommungemensamma resursgruppers existens som ska besvaras i delprojekt 1. Frågeställningen vilken behovsproblematik som gynnas mest av en särskild grupp behandlas.

11.1 Möjliga alternativ

I kapitel 3 presenterades viktiga utgångspunkter för analys och ställningstagande/rekommendation. Lagstiftning var en, och i kapitel 5 redogjordes denna för. Det konstaterades att det är möjligt för kommuner att driva resursskolor. I kapitel 6 kunde konstateras att den variant av kommungemensamma resursgrupper som finns idag inte är i enlighet med lagstiftningen utifrån vem som ansöker, vem som placerar och vem som ansvarar för uppföljning.

Nuvarande system med kommungemensamma resursgrupper kan inte bibehållas, och följande alternativ kan därför identifieras:

1. Kommungemensamma resursgrupper på några skolor med förändringar i ansökan och uppföljning
2. Resursskola i kommunal regi med flera klasser som motsvarar grupper
3. Varken kommungemensamma grupper eller resursskola

Dessa tre alternativ beskrivs mer nedan:

11.1.1 Alternativ 1: kommungemensamma resursgrupper

Enligt Skolverket:” är det rektor som fattar beslut om placering i särskild undervisningsgrupp, alltså den rektor eleven har då behovet av stöd uppmärksammas, och som fortsättningsvis ska vara elevens rektor. Det är också den rektor som kontinuerligt ska följa upp och utvärdera samt ompröva placeringen. Placeringens omfattning och varaktighet ska utgå ifrån elevens behov av stöd, placeringen ska inte vara permanent utan målet ska alltid vara att eleven ska återgå till den ordinarie undervisningen så snart det är möjligt”.

Alla elever som önskar kan inte alltid beredas plats i de kommungemensamma grupperna, de har då ändå rätt till adekvat stöd i sin hemskola.. En kö till befintliga grupper är problematisk enligt Skolinspektionen³³ då det särskilda stödet ska tillgodoses och detta ger en signal om att eleven behöver ett annat stöd men att plats inte finns. Det finns inget kösystem till dessa grupper idag men det finns ett behov av att tydliggöra urval och antagning/placering ur detta perspektiv. Rektor på den skola där eleven går eller förskolechefen på den förskola där barnet går kan ansöka om/begära plats i en grupp, men denna ska ha kvar uppföljningsansvaret.

³³ Skolinspektionens kvalitetsgranskning 2014: särskilt stöd i enskild undervisning och särskild undervisningsgrupp

När alternativ 1 beaktas är det viktigt att ha med sig att flera saker skiljer alternativ 1 från dagens system. Om alternativ 1 väljs behöver (såsom identifierats i styrgruppens beställning) följande ses över:

- Vilka grupper finns det behov av? Här bör nuvarande externa placeringar tas med.
- Aktivt huvudmannaskap
 - Gemensamt system för uppföljning
 - Nya rutiner för ansökningar och placering
 - Nya rutiner för hantering av grupperna
- Rektors ledarskap
- Kompetensförsörjning
- Modell för finansiering som är långsiktig och förutsebar.

11.1.2 Alternativ 2: Resursskola

En resursskola kan se ut på olika sätt. Detta alternativ skulle innebära att klasser skapades på en skolenhet som definieras som resursskola istället för särskilda undervisningsgrupper. Klasserna kan finnas vid en och samma skola eller spridda på flera skolor, med en rektor. Här måste skollagens definition av begreppet skolenhet beaktas.

Vårdnadshavare skulle ansöka till resursskolan och innan antagning skulle elevens stödbehov bedömas, för att tillse att det är rätt placering för eleven. Det skulle ske inom ramen för ordinarie skolval och skolbyte.

När alternativ 2 beaktas är det viktigt att ha med sig att flera saker skiljer alternativ 1 från dagens system. Om alternativ 2 väljs behöver, liksom för alternativ 1, följande ses över:

- Vilka klasser/resursskolor finns det behov av? Här bör nuvarande externa placeringar tas med i bedömningen.
- Aktivt huvudmannaskap
 - Gemensamt system för uppföljning
 - Rutiner för ansökningar och placering
 - Rutiner för hantering av grupperna
- Rektors ledarskap
- Kompetensförsörjning
- Lokaler
- Modell för finansiering som är långsiktig och förutsebar.

11.1.3 Alternativ 3: Inga kommungemensamma resursgrupper eller resursskola

Alternativ 3 innebär en avveckling av de kommungemensamma resursgrupperna vilket givetvis kräver en egen risk- och konsekvensbedömning och välplanerad och långsiktig avveckling. Det innebär också att fokus behöver läggas på andra delar än för alternativ 1 och 2, även om vissa också är gemensamma:

- Aktivt huvudmannaskap
- Hur kan nuvarande externa placeringar minska?

- Kompetensförsörjning – till samtliga skolor, behov av centralt stöd?
- Lokaler för inkluderande lärmiljöer
- Modell för finansiering som är långsiktig och hållbar

11.2 Aktivt huvudmannaskap

Oavsett alternativ ovan ser projektgruppen ett behov av ett mer aktivt huvudmannaskap än idag för att nå syftet med utvecklingsarbetet, en gemensam strategi för att möta särskilda stödbehov baserad på kommunens definierade och aktuella behov samt utveckling av ändamålsenliga och rättssäkra rutiner. Ett aktivt huvudmannaskap är framför allt nödvändigt i uppföljning och analys för att definiera behov och skapa bästa möjliga förutsättningar för elever och skolor. Vad det innebär i övrigt kan skilja sig åt i de olika alternativen, exempelvis för alternativ 1 en mer aktiv roll i urval och antagning samt finansiering, i alternativ 2 finansiering, i alternativ 3 mer fokus på att stödja skolornas förutsättningar att tillgodose stödbehov.

11.3 Analys och jämförelse av alternativen utifrån utgångspunkter och frågeställningar

11.3.1 Eleverna och huvuduppdraget: bästa möjliga förutsättningar för samtliga elever att uppnå kunskapskraven

Skolan har ett uppdrag för alla elever, vilket inte bara innebär att eftersträva höga genomsnittliga meritvärden. Att skapa bästa möjliga förutsättningar för *samtliga* elever att uppnå kunskapskraven kräver att man hittar olika arbetsätt och metoder för olika elever. Det är kopplat till inkluderande lärmiljöer, som vi återkommer till nedan, men mycket handlar det om att hitta ett sätt att skapa förutsättningar så att klassens behov som kollektiv inte ställs emot individers behov av speciella insatser.

De tre alternativen ovan kan få olika konsekvenser för såväl målgruppen som övriga elever.

Det finns ett mål att kunna tillgodose så många elevers stödbehov som möjligt inom Värmdö kommuns skolor. För att lyckas med detta måste det skapas förutsättningar för skolorna att tillgodose elevernas stödbehov. Arbetet med inkluderande lärmiljöer är viktigt för att identifiera vilka förutsättningar som krävs.

Att ha kvar kommungemensamma resursgrupper med vissa förändringar och en tydligare uppföljning alternativt en resursskola med klasser skulle kunna bidra till bättre förutsättningar, åtminstone på kort sikt, att minska antalet externa placeringar. Skillnaden mellan de två är att vårdnadshavare aktivt måste välja och söka resursskolan, en viktig skillnad från dagens system där rektor begär plats i kommungemensam resursgrupp eller ansöker om extern placering.

Utan kommungemensamma resursgrupper eller resursskola kan förutsättningarna för att minska externa placeringar vara sämre, men på lång sikt och med god bild av förutsättningar för inkluderande lärmiljöer bör detta ha mindre betydelse. Exempel från andra kommuner visar att det inte är ovanligt att samtidigt besluta om minskning av externa placeringar och nedläggning av kommungemensamma resursgrupper.

Eleverna i de kommungemensamma resursgrupperna når med stor sannolikhet målen i högre utsträckning utifrån att de går i gruppen idag. Detta behöver dock jämföras med bättre förutsättningar i alla skolor att möta stödbehoven och anpassa lärmiljöer. Samma goda förutsättningar skulle kunna skapas på fler skolor med rätt flexibilitet i lärmiljöer och rätt kompetens. Att en placering i en särskild undervisningsgrupp ska vara tillfällig är också svårare att uppnå med alternativ 1 och 2.

Ansvarig chef och personal i resursgrupperna anser att det behövs särskilda undervisningsgrupper och/eller kommungemensamma särskilda undervisningsgrupper. Dessa elevers behov är så omfattande och det är svårt att se hur eleverna skulle klara sin skolgång utan detta stöd och den kompetens som finns i dessa små klasser. Några chefer anser att Värmdö kommun har för få kommungemensamma särskilda undervisningsgrupper.

11.3.2 Likvärdighet och kompensatoriskt uppdrag

En likvärdighet innebär tillgång till en utbildning av hög kvalitet, oavsett var en elev bor, elevens sociala och ekonomiska förhållanden, eller andra faktorer. Utbildningen ska också kompensera för elevers olika bakgrund och andra olikartade förutsättningar.

Detta står i stark kontrast med skolor som söker placering av elev i kommungemensam grupp eller extern placering p g a att skolan misslyckats med sitt uppdrag. Det finns en stor risk för olikvärdighet i ett system där placeringar utanför ordinarie grupp och skola kan avgöras av i vilket skede skolan bedömer att inga möjliga insatser kan leda till att skolan lyckas i uppdraget för en elev.

Oavsett alternativ behöver uppföljning på flera nivåer utvecklas, liksom det systematiska kvalitetsarbetet för att säkra alla skolors kvalitet.

Att få tillgång till en utbildning av hög kvalitet nära hemmet är en annan aspekt som bör vägas in. Utifrån det perspektivet kan alternativ 3 vara att föredra, då eleven slipper byta skola för att få det särskilda stödet tillgodosett.

11.3.3 Inkluderingsperspektivet: tydligare bild av kommunens definierade och aktuella behov nödvändig

Att skapa bästa möjliga förutsättningar kräver en god kunskap om både elevernas stödbehov och verksamheternas förutsättningar för att kunna tillgodose dessa stödbehov. Idag saknas en tydlig samlad bild av elevernas stödbehov. Till viss del finns en bild av verksamheternas förutsättningar, men den bilden utgår ifrån nuläget, vilket innebär att det kan vara en känsla av förutsättningar som inte utgår ifrån en analys av hur verksamheten bäst kan utföra sitt huvuduppdrag och ta ansvar för alla elever.

En korrekt bild av verksamhetens och elevers behov blir också av avgörande betydelse för att säkra att en extern placering endast sker när det uppenbart är det bästa för eleven och där det är uppenbart att elevens stödbehov inte kan tillgodoses på ett bra sätt i kommunens skolor. Likaså för att säkerställa att eventuella kommungemensamma grupperns existens baseras på ett konstaterat behov, och att de elever som går i dessa grupper är de som har de största behoven.

Av vårt arbete har vi kunnat se att följande faktorer utgör viktiga förutsättningar för arbetet med elever i behov av särskilt stöd:

- Kompetens
- Möjlighet till stöd eller handledning
- Flexibla lärmiljöer
- Anpassningsbarhet
- Överenskommelse om inkluderingsperspektivet och vad det innebär

Av de rapporter vi tagit del av framkommer att ett inkluderande arbetssätt främjar alla elevernas möjlighet att känna delaktighet och gemenskap i skolan och ger även en större möjlighet för elever att nå bättre skolresultat. Elevers olikheter upplevs som en tillgång i undervisningen. Forskningen pekar också på betydelsen av att hela utbildningskedjan från förvaltningsledning till rektorer och lärare är med i processen kring ett inkluderande arbetssätt.

Att samtliga kommunala grundskolor i Värmdö kommun deltar i forskningsprogrammet inkluderande lärmiljöer är av stor vikt för att skapa bättre förutsättningar för skolorna att tillgodose stödbehovet hos eleverna utan behov av plats i kommungemensam resursgrupp eller extern placering. Deltagandet kommer också (tillsammans med förbättrad uppföljning) om stödbehov och skolornas förutsättningar.

Utgångspunkten i författningarna är att en elev i behov av särskilt stöd i första hand ska få det stödet i den ordinarie undervisningsgrupp som eleven tillhör. Det kan finnas negativa konsekvenser av att skilja eleven från den ordinarie undervisningsgruppen såsom stigmatiseringseffekter och negativ påverkan av elevens självbild och motivation. Elevens möjlighet att samspela med fler klasskamrater och ta intryck av elever med olika bakgrund begränsas i nuvarande system. Även elevens möjlighet att utmanas i såväl inläringssituationer som i lek- och samspel begränsas i ett mindre sammanhang.

Det finns en risk att en placering i särskild undervisningsgrupp inte i första hand svarar mot elevens behov av särskilt stöd utan att skolan inte vet hur de ska hantera eleven i den ordinarie undervisningsgruppen. Samtidigt innefattar stödbehovet för de målgrupper vi tittat extra på i denna rapport ofta ett behov av mindre sammanhang. Detta tillsammans med nödvändigheten i en individanpassad undervisning gör att även ett beslut att låta en elev gå kvar i sin ordinarie klass kan vara mer exkluderande än inkluderande. Vad som är segregering kan betyda olika för olika elever.

Det kan också vara så att elevers behov av mindre sammanhang minskar i takt med att skolorna utvecklas till att förstå elevers beteenden och behov i de större sammanhangen.

Utifrån ett inkluderingsperspektiv är det vid alternativ 1 och 2 viktigt att säkerställa att det är elever som verkligen är i behov av sådana placeringar som går där. Vad det innebär att vara i behov av en sådan placering är dock problematiskt då det beror på vad alternativet är. Med bättre förutsättningar och mer inkluderande lärmiljöer på alla skolor är frågan om det finns några elever med sådana behov eller om behovet av mindre

sammanhang och övriga stödåtgärder kan tillgodoses på respektive skola (alternativ 3).

Att kommungemensamma resursgrupper idag finns på Kullsvedsskolan som inte har andra grundskoleklasser är problematiskt ur ett inkluderingsperspektiv. Vid val av alternativ 1 bör en förändring av detta genomföras.

Alternativ 2 (resursskola med ledning av en rektor) kan vara svårare ur ett inkluderingsperspektiv än alternativ 1 (kommungemensamma grupper).

11.3.4 Lagstiftning

Såsom konstaterades ovan är dagens system inte ett aktuellt alternativ.

Risk finns att en placering i en särskild undervisningsgrupp med alternativ 1 blir permanent och att placeringens omfattning och varaktighet inte utgår ifrån elevens behov av särskilt stöd över tid.

För alternativ 2 är det oklart om en resursskola med klasser utspridda bland andra skolor kan ses som en skolenhet enligt skollagen.

11.3.5 Effektiv resursanvändning

De externa placeringarna är kostsamma vilket ytterligare understödjer behovet av att minska dessa.

De ekonomiska resultaten för de kommungemensamma särskilda undervisningsgrupperna visar underskott, vilket innebär att dessa kostnader som överskrider budget detta måste täckas upp budgetintäkter i övriga skolan. Tilläggsbeloppen är för låga för att täcka personalkostnaderna. Vid alternativ 1 och 2 behöver därför både finansieringsmodell och hur resurserna används ses över.

Hur alternativ 3 står sig i jämförelse med alternativ 1 och 2 vad gäller effektiv resursanvändning är något oklart. Den största resursen är tillgång till personal med god kompetens. Alternativ 3 ställer högre krav på personalens kompetens på respektive skola. Det innebär också att effektiva sätt att dela kompetens och ge stöd måste hittas. Detta kan leda till en mer effektiv resursanvändning där varje kompetens kan nyttjas till fler elever. Det kan dock kräva en högre flexibilitet och anpassningsbarhet hos personalstyrkan på respektive skola som är svår att uppnå utan ett tydligt stöd från huvudmannen.

11.3.6 Långsiktighet

Ett långsiktigt beslut om alternativ 1 och 2 kräver en hög flexibilitet och god kännedom om elevers stödbehov. Huvudmannen behöver ha mycket god kunskap om skolornas förutsättningar och behov av samlad kompetens och det behöver finnas en flexibilitet i vilka grupper som ska finnas. Detta ställer även höga krav på en flexibilitet i finansieringsmodellen.

Ett långsiktigt beslut om alternativ 3 kräver också en god kunskap om skolornas

förutsättningar och någon form av kompetensmässigt stöd till skolorna. Det kräver också en tydlig plan för återgång för de elever som idag går i kommungemensamma resursgrupper.

12 Projektgruppens rekommendation

Syftet med detta delprojekt är att det ska utmynna i ett ställningstagande från styrgruppen/sectorschef rörande om kommungemensamma grupper ska finnas eller inte. I kapitel 11 har tre olika alternativ redogjorts för.

Projektgruppen är, utifrån det underlag som finns och den analys som genomförts, ense om att ett välfungerande alternativ 3 är det alternativ som långsiktigt är det mest önskvärda. För att detta alternativ ska fungera väl behöver många förutsättningar som idag inte finns skapas. Detta behov av förutsättningskapande gör att projektgruppens medlemmar inte kunnat enas om en gemensam rekommendation, varför två alternativa rekommendationer presenteras nedan.

12.1 Alternativ 1.1: Behåll kommungemensamma resursgrupper men planera nytt ställningstagande 2020

Valet av detta alternativ bygger på saknaden av en tydlig bild av kommunens aktuella och definierade behov, och framför allt på vetskapen om att de förutsättningar som behövs för skolorna att kunna tillgodose samtliga elevers stödbehov saknas, men det är fortfarande oklart vilka förutsättningarna är. Bedömningen görs att Värmdö kommuns grundskolor inte har beredskap för att själva skapa ett system för de elever i kommunen som har omfattande behov av särskilt stöd kombinerat med behov för ett mindre sammanhang.

Ett beslut om avveckling av de kommungemensamma grupperna skulle kunna visa sig svårt att genomföra eller få negativa konsekvenser beroende på vad som framkommer i forskningsprogrammet inkluderande lärmiljöer.

Alternativet bygger på att hålla fast vid alternativ 1 i föregående kapitel och fokusera på inkluderande lärmiljöer och att skapa likvärdiga förutsättningar för alla skolor i ett första skede. I ett andra skede, beräknat till programmets avslut 2020, tas ett nytt ställningstagande till kommungemensamma grupperns existens. Detta när det finns en tydlighet i vilka förutsättningar som behövs som möjliggör en tidsatt planering av implementering av åtgärder för att åstadkomma detta, och med utvecklat underlag med anledning av utökad uppföljning.

Detta möjliggör ett fortsatt fokus på minskning av och förbättrad uppföljning av externa placeringar i det första skedet och att bygga upp en beredskap på skolorna.

Förändringar av nuvarande system krävs enligt det som tidigare beskrivits: ansökan, urval, finansiering, hemskola, och flytt av Kullsvedsskolans grupper.

Vem	Möjlighet
Externt placerade elever	Minskning av antal externt placerade elever och färre nya placeringar gör att fler elever får sin utbildning närmare hemmet
Placerade i grupper idag	Lättare att möta varje elevs behov utifrån befintlig struktur och med förbättrade rutiner och finansiering
	Bättre förutsättningar för återgång till ordinarie skola/ordinarie klass
Elever i ordinarie klasser idag	Färre nya externa placeringar ger fler möjlighet till utbildning nära hemmet då möjligheten till placeringar i grupper finns

12.2 Alternativ 2.1: Besluta om nedläggning av kommungemensamma resursgrupper med en tydlig tidsplan

Alternativ 2.1 bygger på att för att ett välfungerande alternativ 3 i föregående kapitel ska uppnås så måste beslut om nedläggning av kommungemensamma resursgrupper fattas nu så att inte ytterligare omständigheter som kan försvåra implementeringen av ett sådant beslut kan formas. Alternativet bygger på bedömningen att det är möjligt att ta fram underlag för en realistisk tidsplan som möjliggör en nedläggning av grupperna där risker och negativa konsekvenser kan förebyggas och där förutsättningar kan skapas för skolorna att anpassa sig till alternativ 3. En sådan tydlig inriktning och beslut kan också verka förutsättningsskapande i organisationen.

Vissa förändringar av hanteringen av kommungemensamma resursgrupper kan behöva göras innan de har avvecklats helt, men bara i en övergångsperiod. Detta kan innebära mindre omvägar och effektivare resursanvändning än alternativ ovan 1.

Vem	Möjlighet
Externt placerade	På lång sikt kan antalet externt placerade elever minska och fler få utbildning tillgodosedd nära hemmet om förutsättningar för alla skolor att tillgodose stödbehov ökar

Placerade i grupper idag	Med individuella planer för övergång kan möjligheten att möta varje elevs behov öka
	Bättre förutsättningar för återgång till hemskola/ordinarie klass utifrån individuella planer
Elever i ordinarie klasser idag	Utökad möjlighet till inkluderande förhållningssätt då elever i grupper integreras i ordinarie undervisning i högre utsträckning

13 Konsekvensbeskrivning och rekommenderade åtgärder utifrån projektgruppens rekommendation

Projektgruppen har på uppdrag av styrgruppen upprättat konsekvensbeskrivning för både alternativ 1.1 och alternativ 2.1. Med anledning av att de risker och konsekvenser som förts fram för alternativ 2.1 inte har kunnat mötas upp med förslag på tillfredsställande och realistiska åtgärder har styrgruppen fattat beslut om att följa alternativ 1.1. Med anledning av detta beslut redogörs endast för risker och konsekvenser av alternativ 2.1 nedan, medan en mer fullständig konsekvensbeskrivning och rekommenderade åtgärder presenteras för beslutat alternativ 1.1.

13.1 Risker och konsekvenser av alternativ 2.1

13.1.1 Elever

En implementering av rekommendation 2 kräver att intag till grupper stängs från höstterminen 2018 och att individuella planer görs för varje elev som nu går i en grupp för att implementera en total avveckling på längre sikt, förslagsvis ca 3 år. En tidsplan behöver definieras i en plan för stegvis avveckling.

Vem	Riskkällor	Riskvärde		
		Låg risk	Medel risk	Hög risk
Elever i grupper idag	Låg utveckling socialt och kunskapsmässigt.	X		
	Personaltätheten kommer inte att vara lika hög som i den lilla gruppen. Eleverna kommer inte få anpassad undervisning i samma utsträckning.			X
	Förändring skapar osäkerhet och oro			X
	Elevernas stödbehov tillgodoses inte då kompetens och förutsättningar för att möta dessa saknas på skolorna			X
	Minskad trygghet för eleven då möjlighet till mindre sammanhang minskar		X	

Vårdnadshavare	Föräldrar kan känna oro inför övergång till stor klass p.g.a. begränsad möjlighet att arbeta i lugn och ro samt tillgång till kända vuxna med kunskap om elevernas svårigheter. Uppfattning hos många är att de kämpat länge för att deras barn ska få rätt stöd, som skolorna då inte lyckats möta, nu tillbaka till ruta ett.			X
Externt placerade elever	Svårare att tillgodose stödbehov i skola nära hemmet			X

13.1.2 Ekonomiska konsekvenser

Vem	Riskkällor		
	Låg risk	Låg risk	Hög risk
Behov av kompetensstöd från huvudman är kostnadsdrivande			X
Kan bli dyrare för skolor som tar emot eleverna från de kommundemensamma grupperna. Mer personalkrävande och extra kostsamt med personal som har specialkompetens. Finns risk för att kostnaderna snabbt blir höga om skolor utan tillräcklig kompetens blir tvungna att ta in mycket personal för att hantera situationen, vilket vanligtvis inte leder till ett bra och inkluderande lärande för eleverna		X	

13.1.3 Organisatoriska förutsättningar

Riskkällor	Riskkällor		
	Låg risk	Medel risk	Hög risk
Behov av kompetens kan inte tillgodoses			X

Den kompetens som idag finns i grupperna går förlorad. (risk att personal i grupper inte finns kvar i organisationen eller blir utspridd)		X	
Förändring sker utan att förutsättningar för skolor har skapats. För stor tilltro till projektet ILM- risk finns att detta utmålas som något som ska lösa alla våra problem. Inkluderande lärmiljö vänder sig till samtliga elever, inte enbart elever i behov av särskilt stöd.			X
Finns risk för att detta kan försvåra och stressa skolpersonal under ILM-processen som samtliga Värmdö kommuns grundskolor deltar i.		X	
Finns risk för att skolorna inte hinner bygga upp den kompetens som behövs för att klara att arbeta inkluderande på det sätt som krävs, både allmänpedagogiskt och specialpedagogiskt, särskilt om övergripande stödstrukturer inte finns			X

13.2 Risker och konsekvenser av alternativ 1.1

13.2.1 Konsekvenser för elever

Elevers skolsituation, sammanhang och sociala situation påverkar skolresultat, trygghet, självkänsla och mående och tvärtom. Alla faktorer påverkar varandra och det är därför komplext att beskriva konsekvenser för elever. Varje elev har rätt att få det stöd den behöver vilket innebär att de organisatoriska förutsättningarna behöver skapas för att uppnå detta, men riskkällor i en förändring behöver arbetas med ur ett individperspektiv.

Vem	Riskkällor				Åtgärder	Tidsplan	Ansvarig
		Låg risk	Medel risk	Hög risk			
Elever i Kullsvedsgrupperna	Stigmatisering		X		Flytt till skola/skolor med andra grundskoleklasser	Utredning sep 2018 Genomförande ht -19	Huvudman/projektgrupp/rektor Kullsved Huvudman/rektor Kullsved/rektor mottagande skola
	Förändringen att flytta Kullsvedsgrupper kan skapa oro hos elever som går där		X		Väl underbyggd utredning inklusive genomförandeplan och kommunikationsplan. Tydlig rutin för övergång för samtliga elever. Befintlig personal flyttar med i så	Sep 2018 December 2018 December	(se ovan) Rektor Kullsved och rektor mottagande skola Rektor Kullsved och rektor

					stor utsträckning som möjligt.	2018	mottagande skola
Elever i grupper idag	Eleverna är mindre delaktiga i ett större sammanhang där de kan utvecklas socialt och kunskapsmässigt.		X		<p>Elever deltar i alla gemensamma aktiviteter i skolan.</p> <p>Samarbete med övriga klasser och möjlighet att delta i andra klassers undervisning i vissa ämnen.</p> <p>Lokaler i anslutning till övriga klasser</p> <p>Utveckla arbetet med inkluderande lärmiljöer (ILM) så att också denna målgrupp blir en del av processen.</p> <p>Tydliga rutiner för omprövning av placering/plan för återgång, samt begränsning av antal ämnen när möjligt</p>	<p>Jan 2018</p> <p>Jan 2018</p> <p>Aug 2018</p> <p>2017-2020</p> <p>April 2018</p>	<p>Rektor där elever går.</p> <p>Rektor där elever går.</p> <p>Rektor där elever går.</p> <p>Samtliga rektorer och huvudman</p> <p>Rektor där elever går utifrån mallar från huvudman</p>
	Eleverna får, liksom idag, inte alltid en skolplacering nära hemmet		X		Arbetet med ILM bör fokusera på att varje elev i kommunen på lång sikt ska kunna gå i önskad skola, genom att skolorna utvecklar gemensamma förhållningssätt, strukturer och kompetens som	2017-2020	Samtliga rektorer och huvudman

				inkluderar alla elever		
				Översyn av möjlighet till skolskjuts/skoltransport till annan skola än hemskola	Mars 2018	Hemkommun/huvudman
	Risk för sämre måluppfyllelse enligt forskning		X	Mallar och rutiner för uppföljning	April 2018	Rektor där elever går utifrån mallar från huvudman
	Risk att elever som skulle kunna få behov tillgodosedda på ordinarie skola inte får det, motverkar inkludering		X	Handledning/kompetensöverföring till pedagoger i ordinarie skola från resursklassernas personal. Tydlighet i vilka målgrupper/behov gruppernas verksamhet riktar sig mot Rutiner för intagning/placering där hemskola, mottagande skola och huvudmannen ingår	Aug 2018 April 2018 Feb 2018	Hemskola och rektor där eleven går Rektorer med grupper och huvudman Rektorer med grupper och huvudman
	Risken med att eleven placeras i gruppen är att det i första hand inte svarar mot elevens behov av särskilt stöd utan att		X	Handledning/kompetensöverföring till pedagoger i ordinarie skola Nytt antagningssystem (se ovan)	Aug 2018 Feb 2018	Hemskola och rektor där eleven går Rektorer med grupper och huvudman

	pedagoger inte vet hur de ska hantera eleven i ordinarie undervisningsgrupp				Rutin för omprövning (se ovan) Kompetensutveckling inom ramen för inkluderande lärmiljöer	April 2018 Löpande till 2020	Rektor där elever går utifrån mallar från huvudman
Elever i ordinarie klasser	Möter inte eleverna som går i grupper – försvårar undervisning/kunskap om inkluderande samhälle, kan förmedla ett exkluderande synsätt		X		Utveckla det inkluderande arbetet i de skolor som har resursgrupper, t.ex. kan elever som går i grupper även ha tillhörighet i ordinarie klasser.	Aug 2018	Rektorer med grupper
Vårdnadshavare	Föräldrar känner att deras barn blir exkluderade.	X			Bra bemötande och information om verksamheten	Aug 2018	Rektorer med grupper, hemskolor

13.3 Ekonomiska konsekvenser

Riskkällor				Åtgärder	Tidsplan	Ansvarig
	Låg risk	Medel risk	Hög risk			
Underfinansiering av grupperna får ekonomiska konsekvenser för skolorna			X	Nytt sätt att finansiera utifrån behovsnivå	Utredning mars 2018 Implementering augusti 2018	Huvudman/projektgrupp Huvudman/Hemkommun
Nytt sätt att finansiera leder till kostnadsdrivande nya former av bedömningar från huvudman/hemkommun (antagning/finansiering)			X	Utredningen av och förslag på ny finansieringsmodell behöver ta hänsyn till <ul style="list-style-type: none"> - Kostnad för nya bedömningar av huvudman/hemkommun - Risk för ökade kostnader för kommunen för elever i kottungemensamma grupper jämfört med idag - Möjlighet till minskade kostnader för externa placeringar - Kostnader för skoltransport/skolskjuts - Personalkostnader vid tydligare rutin för återgång (behov av att följa elev etc) 	Se ovan	Se ovan

13.4 Organisatoriska förutsättningar

Alternativ 1.1 innebär att eleverna har kvar sin grundplacering på hemskolan, och alltså inte tilldelas en ny grundplacering som idag. Grundplaceringskolan/hemskolan har ett uppföljningsansvar. De elever som går i grupper idag har dock sin grundplacering där.

Riskkällor				Åtgärder	Tidsplan	Ansvarig
	Låg risk	Medel risk	Hög risk			
Kompetens stannar hos personal i kommungemensamma resursgrupper			X	<p>Handledning/kompetensöverföring till pedagoger i ordinarie skola Utbildningsdagar där personalen kan dela med sig. Handledning till övrig personal.</p> <p>Fortbildning till all personal, kompetensspridning, handledning inom ILM</p> <p>Utbildad personal kopplad till elever i behov av särskilt stöd generellt</p>	<p>Aug 2018</p> <p>2017-2020</p>	<p>Hemskola och rektor där eleven går</p> <p>Behov av huvudmannainriktning och ledning</p> <p>Samtliga rektorer</p>
Personal i kommungemensamma resursgrupper kommer långt ifrån ordinarie		X		Samtlig personal deltar i samtliga konferenstillfällen som gäller för alla elever (bedömning etc)	Aug 2018	Rektorer med grupper

undervisning, anpassad undervisning blir det normala				Underlätta möjligheten att även undervisa i ordinarie klass där så är möjligt		
Otydlighet i uppföljningsansvar mellan hemskola och den skola där gruppen är		X		Tydliga rutiner	April 2018	Huvudman/projektgrupp
Brist på lokaler gör att Kullsvedsgrupperna inte kan placeras på större skolor eller endast på större skolor med lång resväg.		X		Utredning av flytt av Kullsvedsgrupperna (se ovan) behöver ta hänsyn till detta	Jan 2018	Huvudman/projektgrupp/rector Kullsved

13.5 Sammanfattning av behov av åtgärder

Alternativ 1.1 kräver snabba ställningstaganden. Eventuella förändringar av grupper måste noga vägas av vilka förändringar som har stor effekt även på kort sikt med tanke på ett nytt ställningstagande 2020. Om kommungemensamma resursgrupper blir kvar efter 2020 bör behovet av grupper och eventuella förändringar av inriktning ske löpande.

Implementering av alternativ 1.1 kräver också nya rutiner och system för bl a antagning och finansiering.

En flytt av Kullsvedsskolans grupper rekommenderas och detta kräver en god förberedelse och kommunikation. Eftersom detta är den största förändringen måste förändringen noga vägas mot vilka effekter som kan uppnås innan ett nytt ställningstagande 2020. Flytten i sig innebär flera risker som behöver förebyggas och åtgärdas. En sådan är att vissa elever kan behöva genomgå en flytt till ny skola, för att sedan genomgå en nedläggning vid ett sådant ställningstagande 2020. Samtidigt krävs god tid för förberedelse framför allt för att säkerställa att personal och kompetens kan följa med i så stor utsträckning som möjligt. Skolorna har mottagit flera platsförfrågningar till hösten 2018, ansökningsperioden är januari-mars 2018. Förberedelse för elever och personal kan inte påbörjas förrän det är klart till vilken/vilka skolor eleverna ska flytta.

En flytt av grupper fr o m höstterminen 2019 möjliggör en förberedelse där det finns en planeringsgrupp med personal från resursgrupperna och personal från mottagande skola inklusive skolledare samt huvudman. Denna grupp kan ha ett antal planeringsmöten under läsåret 2018-19, besöka varandras skolor, ha en dialog om det innehållsmässiga och pedagogiska fundamentet i resursgrupperna samt hur kontexten för gruppen i mottagande skola kan se ut utifrån ett inkluderande perspektiv. Dessutom behöver gruppen planera hur flytten konkret ska gå till tidsmässigt och praktiskt.

Organisatoriskt är den stora utmaningen att tillgodose behovet av personal med rätt kompetens. Oavsett inriktning krävs en strategi för detta så att personal t ex får möjlighet till sorterande samtal som verktyg.

I beställningen beskrevs att planeringen av kommande delprojekt enligt nedan skulle revideras efter delprojekt 1s avslut.

Projektgruppen föreslår följande reviderade plan för fortsättning:

Delprojekt	Kommungemensamma grupper finns	Bör redovisas
2	Antagningsmodell	Feb 2018
3	Förslag till modell för finansiering som är långsiktig och förutsebar.	Mars 2018
4	Översyn skolskjuts/skoltransport	Mars 2018
5	Finansiering och uppföljning av externa	April 2018

	placeringar	
6	Aktivt huvudmannaskap: hur följs grupperna upp? Övriga rutiner	April 2018
7	Utredning av flytt av Kullsvedsgrupperna	Sep 2018

Bilaga 1

Uppföljning av elever som går i kommungemensamma grupper idag:

- När eleverna målen i högre utsträckning utifrån att de går i gruppen? Jämförelse med tidigare skolgång och utveckling över tid. Utvärdering av stödinsatser.
- Beskrivning av ansökningsprocess och urval – är det rätt elever (de med störst behov) som går i grupperna?
- Redovisning av aktiviteter/frågeställningar i SiS ansökan:
 - o Besöka fyra olika kommungemensamma grupper på två olika skolor inom Värmdö kommun med följande frågeställningar:
 - intagnings kriterier, elevernas svårigheter, personalsammansättning samt möjlighet till inkludering i ordinarie klass.
 - o Besöka Essunga och Finspångs kommun med följande huvudfråga:
 - hur fungerar organisationen kring elever i behov av särskilt stöd när särskilda undervisningsgrupper tagits bort och eleverna får stöd i ordinarie klass?
 - o Analys av utfallen av frågeställningarna.

Elevers och vårdnadshavares nöjdhet

- Elevernas upplevelse av inkludering
- Elevernas nöjdhet med placering

Vilken behovsproblematik är svårast att hantera?

- Vilken behovsproblematik är vanligast vid externa placeringar?
- Vilken behovsproblematik gynnas mest av en särskild grupp?
- Redovisning av aktiviteter/frågeställningar i SiS ansökan:
 - o Kartläggning av antalet externa placeringar samt vilka skolor som Värmdö kommun anlitar och deras inriktning.
 - o Analys av de externt placerade elevernas närvaro, möjlighet att uppnå kunskapskraven samt finansiering.

Konsekvensbeskrivning om kommungemensamma grupper inte finns

- Vad innebär det för varje skola, t ex stödprocesser
- Vad innebär det för eleverna
- Ekonomi/finansiering i form av individuella tilläggsbelopp
- Målsättningen att tillgodose stödet i Värmdö kommun

Bilaga 2: Exempel och erfarenheter från andra kommuner

Erfarenheter från kommuner som ingått i tidigare Ifous program ”inkluderande lärmiljöer”³⁴

Följande erfarenheter och slutsatser har lyfts fram av de kommuner som ingått i Ifous program ”inkluderande lärmiljöer”:

- **Synvända**
En grundläggande förändring i alla kommuner som ingått i projektet är att det skett en ”synvända”. Man menar att personalen ändrat sin syn från att ha fokuserat på vissa individer som ”borde inkluderas” till att förändra skolmiljö och organisation så att den lättare kan anpassas till olika elevers olika behov. Man frågar sig numera ”vad behöver jag göra för att hjälpa denna elev?” istället för ”vem kan hjälpa denna elev”?
- **Flexibilitet och ökad samsyn**
Flexibilitet och ökad samsyn lyfts fram i förändringsarbetet för att bättre kunna anpassa verksamheten efter elevers behov.
- **Färre särskilda undervisningsgrupper**
Ett förändrat förhållningssätt hos lärare/pedagoger kan få effekten att man ändrar lektionsstruktur och organisation av specialpedagogiskt stöd. Det innebär att man i flertalet fall nu använder specialpedagogerna i klassrummet i stället för att eleverna lämnar klassrummet. Flera kommuner har, efter Ifous-programmet, färre elever i särskilda undervisningsgrupper och andra kommuner har ändrat inriktning och organisation.
- **Kollegialt lärande**
Många kommuner pekar på det kollegiala lärandet både inom skolteamen och över skol- och kommungränser som en framgångsfaktor.

Tyresö kommun

Tyresö kommun beslöt 2012 att alla skolverksamheter ska arbeta på ett sätt som främjar inkludering och minimerar antalet elever som placeras i externa special- eller resursskolor.

Den kommungemensamma undervisningsgruppen ”Lagunen” för elever med diagnoser inom autismspektrat lades ned. Samtliga elever inkluderades istället i ordinarie klasser och grupper och undervisas nu av ordinarie lärare med stöd av Lagunens personal, som efter omorganisationen fått en annan roll.³⁵

³⁴ <http://www.ifous.se/programomraden-forskning/inkludering/>

³⁵ Förbättring genom inkludering – att minska avståndet mellan oss
Mathias Engvall (Ifous, Skolporten, 2015)

Nedläggningen innebar att alla elever nu går i en ordinarie klass, har samma schema, studerar efter samma lektionsplanering och tema, åker på samma studiebesök och har samma idrottsdagar som andra elever i sin årskurs. Eleverna har sin självklara tillhörighet i den ordinarie klassen men undervisas ibland i mindre grupp och lokal.³⁶

För att tydliggöra beslut om inkluderande arbetssätt skrev barn- och ungdomsnämnden in i sin nämndplan 2012 att alla verksamheter ska ”arbeta på ett sätt som främjar inkludering och minimerar antalet elever som placeras i externa specialskolor”.³⁷

Omorganisationen har inneburit att skolan har blivit mer tillgänglig för alla elever, något som ligger i skolans uppdrag, och många lärare har sett att eleverna utvecklas socialt och höjer sina skolresultat när de har sin tillhörighet i den ordinarie klassen.³⁸

Tyresö kommun har även deltagit i Ifous projektet och projektgruppen har tagit del av deras rapporter. Ett besök har inte varit möjligt då man genomgår ett större förändringsarbete. Några slutsatser från rapporterna är:

- Den politiska inriktningen ”en skola för var och en” underlättade arbetet med inkluderande lärmiljöer
- Elevhälsan ses som en viktig faktor för att undanröja hinder i lärmiljön
- En stor del av kommunens pedagoger har gjort en ”synvända” gällande elever i behov av särskilt stöd, från ett exkluderande till ett inkluderande synsätt.
- Specialpedagoger och speciallärare arbetar mer i klassrummet än tidigare och hjälper på så sätt fler elever.
- Elever är i större utsträckning i sin ordinarie undervisningsgrupp
- Fokus ligger mer på hur man får med sig alla elever istället för elever som är i behov av särskilt stöd.

Finspång

På en skola i Finspångs kommun följer en övergripande specialpedagog på skolan kontinuerligt upp arbetet i klasserna. Elevhälsoteamet går igenom uppföljningen på enhetsnivå och tar utifrån det fram en fördelning av resurser i klasserna på skolan. Uppföljningen görs dels på individnivå (vilket stöd eleven är i behov av, hur det insatta stödet har fungerat) och dels på klassnivå (vilket stöd har klassen fått och hur har det fungerat). Skolan (EHT-teamet) har veckovisa avstämningar så att man kan fördela stödinsatser och resurser där det behövs eftersom behovet förändras över tid. En permanent särskild undervisningsgrupp finns på skolan men är under avveckling och ska ersättas av en verksamhet där elever ska kunna gå in och ur gruppen efter behov.³⁹

³⁶ Förbättring genom inkludering – att minska avståndet mellan oss
Mathias Engvall (Ifous, Skolporten, 2015)

³⁷ Förbättring genom inkludering – att minska avståndet mellan oss
Mathias Engvall (Ifous, Skolporten, 2015)

³⁸ Förbättring genom inkludering – att minska avståndet mellan oss
Mathias Engvall (Ifous, Skolporten, 2015)

³⁹ Studiebesök 2016-05-31

Systemet innebar mer flexibla stödinsatser - fler elever får stöd och under perioder när de behöver det.

Nossebroskolan i Essunga

Nossebroskolan i Essunga kommun startade sitt förändringsarbete utifrån en målsättning att förbättra elevers låga studieresultat. Resultatet av ett förändrat arbetssätt blev att skolan på tre år gick från botten till toppen vad gäller behörighet till gymnasiet.

Skolan fick ett tydligt uppdrag av politikerna (2007) att förändra sitt uppdrag så att fler elever skulle klara måluppfyllelsen och nå kunskapskraven (skolan uppvisade mycket svaga resultat). Ett stort förändringsarbete påbörjades och grundprincipen var att alla elever skulle få stöd inom ramen för den ordinarie undervisningen. En viktig del förändringsarbetet var att det byggde på aktuell forskning som alla pedagoger tagit del av. Skolan avvecklade de mindre grupper som fanns på skolan och specialpedagoger/speciallärare fick istället arbeta i klasser inom ordinarie undervisning. En särskild undervisningsgrupp finns kvar på skolan.

Man ser till att alla elever är tillsammans i klasserna, så när som på ett litet antal särskoleelever, som också är med i klasserna så mycket som möjligt. Alla får det stöd de hade rätt till, men nu inom ramen för klassen, istället för i särskilda grupper. Inget stöd har tagits bort, utan man ger det på annat sätt. Man bestämde att olikheterna var en tillgång, inte ett problem.⁴⁰

Huddinge kommun

Huddinge kommun har sedan en lång tid tillbaka inga kommungemensamma resursgrupper. I dag finns särskilda undervisningsgrupper på vissa av kommunens skolor (med olika inriktningar) där rektorerna kan köpa platser av varandra till ett fastställt pris. Hemskolans rektor ansvarar för eleven som fått plats i en särskild undervisningsgrupp och har ett uppföljningsansvar.⁴¹

Kommunen har sett över sina externa placeringar och vårdnadshavarna ansöker nu själva till fristående skolor med särskild inriktning, s.k. resursskolor. En eventuell placering finansieras genom tilläggsbelopp. Kommunen har arbetat aktivt med hanteringen av tilläggsbelopp och fått ner antalet ansökningar från 500 till 150. I förändringsarbetet har man informerat verksamheterna på olika sätt, genom informationsmaterial och även besök på skolorna.⁴²

Resursskolor i Linköpings kommun

Såsom beskrevs i kapitel 4 är Linköping den kommun som drivit frågan om kommuner

⁴⁰ Besök Nossebro 2016-06-01

⁴¹ Besök Huddinge kommun 2017-03-14 (besök av två utbildningssekreterare)

⁴² Besök Huddinge kommun 2017-03-14 (besök av två utbildningssekreterare)

kan driva resursskolor.

Resursskolorna inom Linköpings kommun utgör en egen skolenhet med en rektor och en biträdande rektor samt en kurator, en skolpsykolog, en förstelärare/specialpedagog och en administratör/HR. De har 48 platser fördelat på ett lågstadium, två mellanstadium och tre högstadier samt en korttidsskola (Bryggan) som är en akut åtgärd för hemskolan under två till sex veckor.

Ansökan till resursskola gör hemskolans rektor tillsammans med vårdnadshavarna och den ska bestå av följande blanketter:

- Ansökan
- Pedagogisk kartläggning
- Social kartläggning
- Psykologisk dokumentation
- Medicinsk dokumentation
- Åtgärdsprogram

Beslut om antagning sker via elevhälsoteamet bestående av rektor och biträdande rektor, kuratorn, psykologen samt specialpedagogen.

Två av skolorna ligger i anslutning till vanliga grundskolor, två (plus korttidsskolan samt expeditionen) ligger i samma byggnad i utkanten av centrala Linköping och två ligger i egna lokaler och inte i anslutning till någon annan skola.

Linköping tar inte emot elever folkbokförda i andra kommuner annat än om eleverna flyttar till Linköping av någon anledning, exempelvis familjehem.

Bilaga 3: Elevers och vårdnadshavares nöjdhet

En undersökning av elevers och vårdnadshavares nöjdhet har genomförts hösten 2017 av CMA Research AB på uppdrag av Värmdö kommun. Undersökningen har genomförts i enkätform och har riktat sig mot elever med placering i någon av de kommungemensamma grupperna på Kullsvedsskolan och Farstavikens skola samt externt placerade.⁴³ Urvalet är ett totalurval av dessa elever och deras vårdnadshavare.

Den totala uppnådda svarsfrekvensen är 42 procent (30 svarande) för vårdnadshavare, 29 procent (21 svarande) för eleverna. Svarsfrekvensen för Farstavikens skola är 52 % (13 svar) för vårdnadshavare, 32 procent (8 svarande) för eleverna. Svarsfrekvensen för Kullsvedsskolan är 50 % (13 svar) för vårdnadshavare, 42 procent (11 svarande) för eleverna. Svarsfrekvensen för externt placerade är mycket låg (4 vårdnadshavare och 1 elev).

Observera att en jämförelse mellan vårdnadshavares respektive elevers svar är svår att göra då antalet svarande elever är lägre.

Stöd

Diagram 1 nedan visar svarsresultat totalt för svarande vårdnadshavare och elevers uppfattning om lärares kompetens. 92 % av Farstavikens vårdnadshavare och 100 % av Kullsveds vårdnadshavare har svarat positivt på frågan, 100 % av eleverna på Farstaviken och Kullsved har svarat positivt.

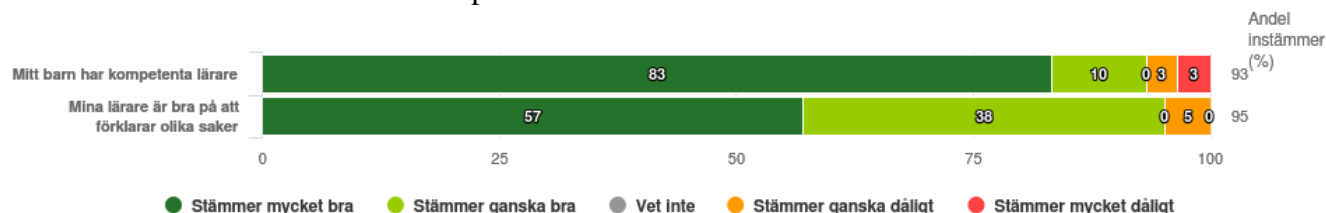

Diagram 1: Lärares kompetens

Diagram 2 nedan visar svarsresultat totalt för svarande vårdnadshavare och elevers uppfattning om stöd och hjälp. 92 % av Farstavikens vårdnadshavare och 100 % av Kullsveds vårdnadshavare har svarat positivt på frågan, 88 % av Farstavikens elever och 91 % Kullsveds elever har svarat positivt.

⁴³ Enkäten skickades i ett första steg hem på papper till vårdnadshavare. Svar kunde ges både via papper och via internet. Därefter följdes utskicket upp med påminnelser via telefon. Under påminnelsen så svarade föräldrarna direkt över telefon, medan intervjun avslutades med att eleverna rekommenderades att svara på papper

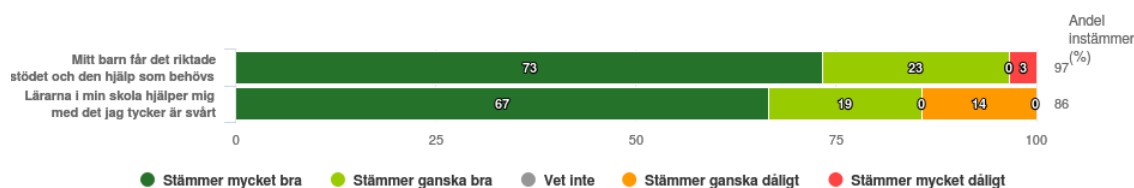

Diagram 2: Stöd och hjälp

Diagram 3 nedan visar svarsresultat totalt för svarande vårdnadshavare och elevers uppfattning information om hur det går för eleven. 69 % av Farstavikens vårdnadshavare och 92 % av Kullsveds vårdnadshavare har svarat positivt på frågan, 63 % av Farstavikens elever och 82 % Kullsveds elever har svarat positivt.

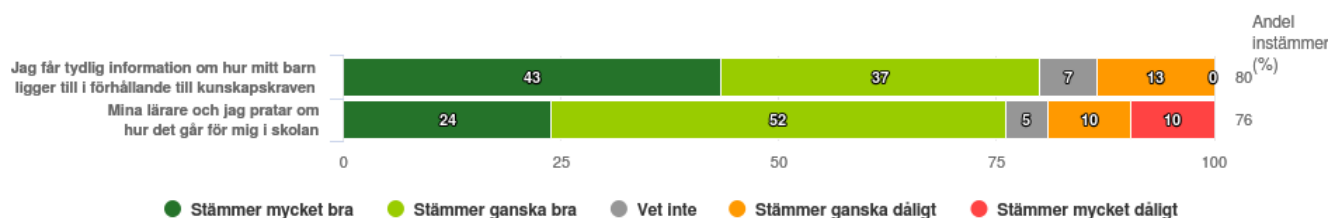

Diagram 3: Information

Deltagande i ordinarie klass

Diagram 4 nedan visar svarsresultat totalt för svarande vårdnadshavares uppfattning om elevens medverkan i annan klass, samt om detta vore önskvärt. 15 % av Farstavikens vårdnadshavare har svarat jakande på frågan, 9 % att det är önskat (36 % vet ej). 8 % av Kullsveds vårdnadshavare har svarat jakande på frågan, ingen att det är önskat (67 % vet ej).

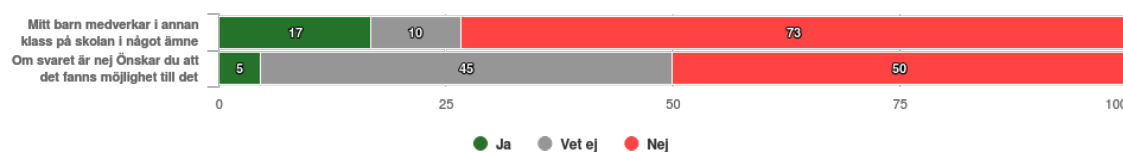

Diagram 4: Medverkan/undervisning i ordinarie klass

Diagram 5 nedan visar svarsresultat totalt för svarande elevers uppfattning om förekomsten av fadderverksamhet, samt om detta vore önskvärt. Ingen av Farstavikens elever har svarat jakande på frågan, 25 % att det är önskat. 18 % av Kullsveds elever har svarat jakande på frågan (36 % vet ej), ingen att det är önskat.

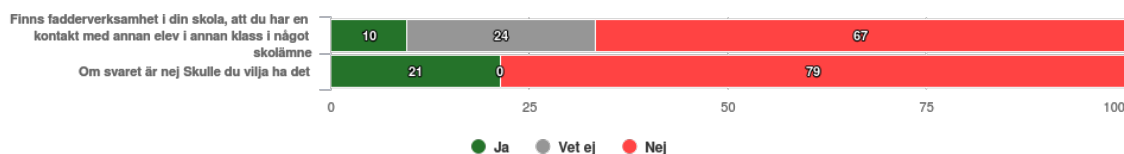

Diagram 5: Fadderverksamhet

Trygghet och trivsel

Diagram 6 och 7 nedan visar svarsresultat totalt för svarande vårdnadshavare och elevers uppfattning om trygghet. 85 % av Farstavikens vårdnadshavare och 100 % av Kullsveds vårdnadshavare har svarat positivt på frågan, 75 % av Farstavikens elever och 100 % av Kullsveds elever har svarat positivt.

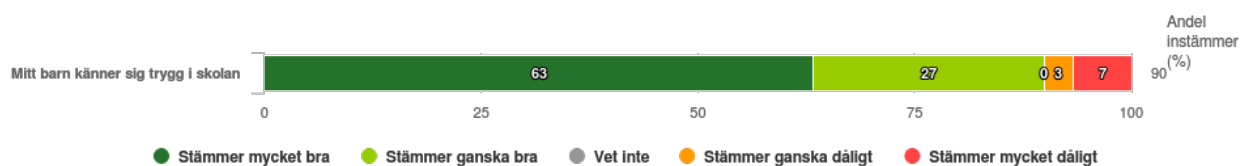

Diagram 6: Vårdnadshavares upplevelse - Trygghet

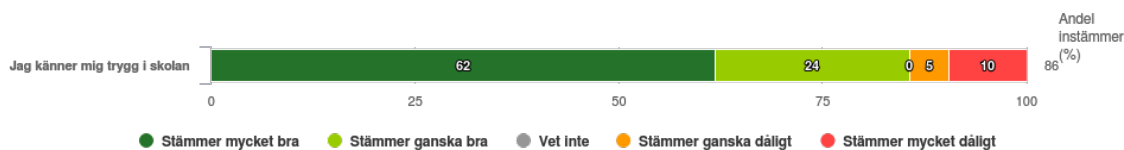

Diagram 7: Elevers upplevelse: trygghet

Diagram 8 nedan visar svarsresultat totalt för svarande vårdnadshavare och elevers uppfattning om trivsel. 77 % av Farstavikens vårdnadshavare och 92 % av Kullsveds vårdnadshavare har svarat positivt på frågan, 75 % av Farstavikens elever och 91 % av Kullsveds elever har svarat positivt.

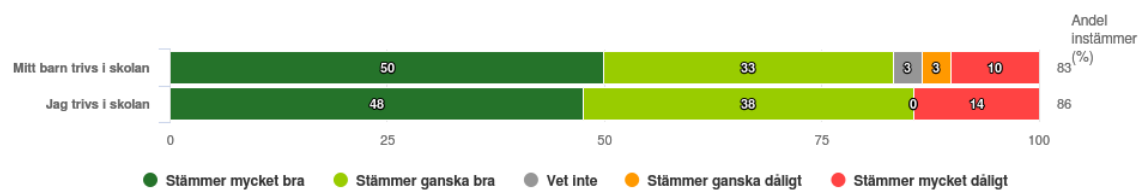

Diagram 8: Trivsel